

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Stand van zaken segregatie basisonderwijs

Schooljaar 2009/'10

In opdracht van: DMO

drs. Jolijn Broekhuizen

dr. Esther Jakobs

Oudezijds Voorburgwal 300

1012 GL Amsterdam

Telefoon 020 251 0443

j.broekhuizen@os.amsterdam.nl

Postbus 658

1000 AR Amsterdam

Fax 020 251 0444

www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, november 2010

Inhoud

Samenvatting en conclusie	5
Huidige rapportage	5
Segregatie op basis van achterstand en herkomst 2009	6
Ontwikkeling segregatie op basis van herkomst 2006-2009	6
Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen	7
Permanente concentratiescholen	8
Geografie segregatie	8
Buurtscholen	8
Toekomst monitor	9
Conclusie	9
Inleiding	11
Eerder onderzoek	11
Huidige onderzoek	11
Geen effectmeting pilots	12
Definitie(s) segregatie	12
Overwegingen	14
Nuancering: gemengde en permanente concentratiescholen	14
Buurtscholen	15
Leeswijzer	15
1 Segregatie basisonderwijs op basis van achterstand in schooljaar 2009/'10	17
1.1 Scholen met teveel of te weinig achterstandskinderen	17
1.2 Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen	19
1.3 Permanente concentratiescholen	21
1.4 Geografie segregatie op basis van achterstand	22
1.5 Scholen met veel of weinig achterstandsleerlingen	23
2 Segregatie basisonderwijs op basis van herkomst in schooljaar 2009/'10	25
2.1 Te witte en te zwarte scholen	25
2.2 Ontwikkeling te witte en te zwarte scholen	27
2.3 Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen	29
2.4 Permanente concentratiescholen	33
2.5 Geografie segregatie op basis van herkomst	35
2.6 Zwarte en witte scholen	35
3 Buurtscholen in schooljaar 2009/'10	38
3.1 In de buurt naar school gaan, verschillende definities	38
3.2 Buurtschool per stadsdeel (bepaald op buurtcombinatie)	39
3.3 Relatie samenstelling school en buurtschool (bepaald op buurtcombinatie)	40
3.4 Relatie concentratieschool en buurtschool (bepaald op buurtcombinatie)	40
4 Toekomst segregatiemonitor	42

4.1 Monitoren 'algemene' stand van zaken	42
4.2 Monitoren specifieke effecten pilots	42
4.3 Monitoren waardering ouders	43
4.4 Vaststellen segregatie	43
Bijlage 1 Concentratiescholen op basis herkomst en achterstand, schooljaar 2009/'10	44
Bijlage 2 Kwaliteit en leerlingaantal concentratiescholen	48
Bijlage 3 Achtergrondcijfers scholen in de pilots, schooljaar 2009/'10	50
IJburg	51
West	52
Zuideramstel	56
Bijlage 4 Ontwikkeling scholen met gesegregeerde onderbouw	58

Samenvatting en conclusie

In Amsterdam is er reeds enige tijd aandacht voor de segregatie in het basisonderwijs. In juni 2007 is er een convenant getekend door de betrokken partijen (gemeente, stadsdelen, schoolbesturen van openbare en bijzondere scholen) met het doel de segregatie in het basisonderwijs te verminderen (Convenant Kleurrijke basisscholen). Naar aanleiding van dit convenant zijn er verschillende pilots in de stad opgezet. Om inzicht te hebben in het verschijnsel en een vinger aan de pols te houden aan de ontwikkelingen laat DMO sinds enkele jaren onderzoek uitvoeren naar de mate van de segregatie in het basisonderwijs.

Huidige rapportage

Deze rapportage schetst de *stand van zaken* betreffende de segregatie in het Amsterdamse basisonderwijs in schooljaar 2009/'10. De peildatum hiervan betreft 1 oktober 2009. Er is afzonderlijk gekeken naar de segregatie op basis van achterstand (kansrijk-kansarm) en naar de segregatie op basis van herkomst (allochtoon-autochtoon). De samenstelling van de scholen wordt vergeleken met die van de buurt, om te bepalen of de school een zogenaamde concentratieschool is (geen afspiegeling) of een afspiegelingschool.

Naast de beschrijving van de stand van zaken in 2009/'10 gaat de rapportage ook kort in op *de ontwikkelingen* in de mate van segregatie op basis van herkomst tussen 2006 en 2009. Aangezien de segregatiepilots in West, Zuideramstel en IJburg zich in deze periode nog niet in de implementatiefase bevonden, kunnen de ontwikkelingen in de segregatie tussen 2006 en 2009 dus niet aan deze pilots toegeschreven worden. Met andere woorden, deze rapportage betreft *geen effectmeting* van de pilots.

Omdat kleine fluctuaties in de samenstelling van scholen of buurten er al toe kunnen leiden dat scholen zich ontwikkelen van een concentratieschool naar een afspiegelingschool of vice versa, is er in deze rapportage ook in kaart gebracht welke scholen in drie verschillende schooljaren geen afspiegeling van de buurt waren. Dit betreffen dus scholen die op meer *permanente basis gesegregeerd* zijn.

De verschillende pilots in Amsterdam om segregatie tegen te gaan streven ernaar dat leerlingen in de buurt naar school gaan (waarbij de buurt verschillend wordt gedefinieerd). Om hierin alvast inzicht te krijgen is voor schooljaar 2009/'10 nagegaan in hoeverre scholen in Amsterdam een zogenaamde *'buurtschool'* zijn.

Alle basisscholen in Amsterdam zijn in de analyses meegenomen, uitgezonderd de scholen in het speciaal onderwijs en de scholen met minder dan honderd leerlingen. Hier is voor gekozen, omdat er op kleine scholen gemakkelijker (toevallige) fluctuaties kunnen voorkomen.

Segregatie op basis van achterstand en herkomst 2009

Achterstand

In schooljaar 2009/'10 zijn er 28 concentratiescholen op basis van achterstand: 21 scholen hebben een te groot aandeel achterstandskinderen en 7 scholen hebben juist te weinig leerlingen met een achterstandspositie. De segregatie op basis van achterstand is bepaald door te kijken naar aandelen leerlingen met lager opgeleide ouders. Scholen hebben 'te veel' achterstandsleerlingen indien het aandeel achterstandsleerlingen meer dan 20% hoger ligt dan het aandeel achterstandskinderen in de desbetreffende buurt. Scholen hebben te weinig achterstandsleerlingen als dit aandeel meer dan 20% lager ligt dan in de buurt.

Herkomst

In schooljaar 2009/'10 zijn er 36 concentratiescholen op basis van herkomst: 24 scholen zijn in vergelijking tot de buurt te zwart en 12 te wit. De segregatie op basis van herkomst wordt vastgesteld door het aandeel niet-westerse allochtone leerlingen op een school te vergelijken met het aandeel in de buurt. Scholen worden als te zwart gezien als het aandeel allochtone leerlingen meer dan 20% hoger ligt dan het aandeel allochtone kinderen in de desbetreffende buurt. Scholen zijn te wit als dit aandeel meer dan 20% lager ligt dan in de buurt.

Tabel 1 Concentratiescholen op basis van achterstand en herkomst in Amsterdam, 2009

		te veel	afspiegeling	te weinig	totaal ¹
achterstand	abs.	21	175	7	203
	%	10	86	3	100
		te zwart	afspiegeling	te wit	totaal ¹
herkomst	abs.	24	167	12	203
	%	12	82	6	100

¹Het aantal scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS/AMPO/CFI peildatum 01-10-09

Belangrijk om op te merken, is dat scholen te zwart of te wit zijn of teveel of te weinig achterstandsleerlingen hebben in relatie tot de buurt. Concentratiescholen kunnen dus wel een (statistisch) gemengde leerlingpopulatie hebben. Van de 28 scholen die op basis van achterstand geen afspiegeling van de buurt zijn, zijn er 10 statistisch wel gemengd (40-60% achterstand). Van de 36 scholen die op basis van herkomst geen afspiegeling zijn, zijn er 8 statistisch wel gemengd (40-60% allochtoon).

Ontwikkeling segregatie op basis van herkomst 2006-2009

Er is ook gekeken naar de ontwikkeling van de segregatie op basis van herkomst. Het is niet mogelijk te kijken naar de ontwikkeling van de segregatie op basis van achterstand, door veranderingen in de 'leerlinggewicht-regeling', op basis waarvan achterstand bepaald wordt.

In schooljaar 2006/'07 waren er 46 scholen geen afspiegeling van de buurt op basis van herkomst (22,6%). In schooljaar 2009/'10 waren er 36 scholen geen afspiegeling van de buurt op basis van herkomst (17,7%). Op basis van de definities die in dit onderzoek gebruikt worden om de mate van segregatie vast te stellen, kan gesteld worden dat er sprake is van licht afnemende segregatie op basis van herkomst.

Tabel 2 Te zwarte en te witte scholen in het basisonderwijs in Amsterdam, 2006, 2008 en 2009

		te zwart	afspiegeling	te wit	totaal ¹
2006 (schooljaar 2006/'07)	abs.	29	157	17	203
	%	14	77	8	100
2008 (schooljaar 2008/'09)	abs.	27	160	15	202
	%	13	79	7	100
2009 (schooljaar 2009/'10)	abs.	24	167	12	203
	%	12	82	6	100

¹Het aantal scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-06, 01-10-08, 01-10-09

Op basis van de definities die in dit onderzoek gebruikt worden om de mate van segregatie vast te stellen, kan gesteld worden dat er sprake is van licht afnemende segregatie op basis van herkomst. Bij de interpretatie van deze ontwikkeling is het van belang om in het achterhoofd te houden dat deze verschillende oorzaken heeft. Zo zijn sommige scholen een concentratieschool geworden door veranderingen in de samenstelling van de school, maar andere (mede) door ontwikkelingen in de buurt. Bijvoorbeeld doordat de buurt van samenstelling is veranderd of doordat de school verhuisd is naar een andere buurt. Een ander punt is dat het aantal concentratiescholen ten dele is veranderd doordat het leerlingaantal van sommige scholen van minder naar meer dan honderd leerlingen of andersom is gegaan, waardoor ze niet meer of juist wel in de 'telling' worden opgenomen.

Ten slotte is het van belang op te merken dat vooral scholen rond de 20%-grens zich tussen de verschillende schooljaren van een concentratieschool naar een afspiegelingsschool ontwikkelen (of vice versa). Deze scholen hebben hierdoor invloed op de stand van zaken, terwijl het niet de scholen hoeven te zijn die de grootste verandering in samenstelling hebben meegemaakt. Kleine fluctuaties in de leerling- of buurtpopulatie kunnen al voor een andere 'kwalificatie' zorgen.

Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen

Om een indicatie te krijgen van de mogelijke ontwikkelingen van de segregatie in het basisonderwijs in de toekomst, is gekeken naar de samenstelling van de school en de buurt in zowel de onderbouw (de toekomst) als in de bovenbouw en totaal.

Wanneer naar segregatie op basis van achterstand wordt gekeken, komt naar voren dat de onderbouwen van de scholen iets minder vaak gesegregeerd zijn dan de bovenbouwen. De onderbouwen zijn echter wel even vaak gesegregeerd als de scholen in totaal (onder- plus bovenbouw). De verschillen zijn dus klein, waardoor het op basis

van deze analyse moeilijk is om iets te zeggen over de toekomstige ontwikkeling van segregatie op basis van achterstand.

Bij de segregatie op basis van herkomst is de onderbouw vaker gesegregeerd dan de bovenbouw en dan de totale school. Dit kan een indicatie zijn van een (iets) toenemende segregatie (bij een onveranderde instroom). De toekomst zal dit echter uit moeten wijzen.

Wat opvalt, is dat bij scholen met teveel achterstand- of teveel allochtone leerlingen (in vergelijking tot de buurt) de onderbouw vaker meer gesegregeerd is dan de bovenbouw, terwijl het omgekeerde het geval is bij scholen met te weinig achterstands- of allochtone leerlingen. De kans lijkt hierdoor kleiner voor scholen met teveel achterstands- allochtone leerlingen dat ze in de toekomst afspiegelingscholen worden, dan voor scholen met te weinig achterstands- of allochtone leerlingen. Ook dit zal in de toekomst gemonitord moeten worden.

Permanente concentratiescholen

Om inzicht te krijgen in de scholen die op meer permanente basis geen afspiegeling van de buurt zijn, is voor zowel voor herkomst- als achterstandsegregatie gekeken naar de stand van zaken in drie afzonderlijke schooljaren. Uit deze analyse blijkt dat er 20 scholen in drie schooljaren te zwart waren en 10 scholen te wit. Verder hadden er 13 scholen gedurende drie afzonderlijke schooljaren te veel achterstandsl leerlingen en 6 juist te weinig.

Er zijn vier scholen die permanent zowel te weinig achterstandsl leerlingen hebben als te weinig niet-westerse allochtone leerlingen. En er zijn tien scholen die permanent zowel te veel achterstandsl leerlingen hebben als te veel niet-westerse allochtone leerlingen. Wanneer deze 'dubbelingen' buiten beschouwing worden gelaten, dan zijn er 35 unieke permanente concentratiescholen¹.

Geografie segregatie

Bij zowel de segregatie op basis van herkomst als de segregatie op basis van achterstand is nagegaan hoe de concentratiescholen over de verschillende stadsdelen verdeeld zijn. In stadsdeel Nieuw-West blijkt in relatief grote mate sprake te zijn van segregatie op basis van achterstand én herkomst. Hiernaast is in de stadsdelen West en Zuid relatief vaak sprake van segregatie op basis van herkomst. In Centrum en Zuidoost zijn de scholen juist in mindere mate gesegregeerd.

Buurtscholen

De verschillende segregatiepilots in Amsterdam streven ernaar dat leerlingen uit de buurt komen (waarbij de buurt verschillend wordt gedefinieerd). In deze rapportage is daarom

¹ 30 concentratiescholen op basis van herkomst + 19 concentratiescholen op basis van achterstand – 14 dubbelingen

kort aandacht besteed aan verschillende manieren waarop vastgesteld kan worden of een school een buurtschool is.

Wanneer een buurt wordt gedefinieerd als 'buurtcombinatie', dan blijkt 57% van de Amsterdamse leerlingen 'in de buurt' naar school te gaan. Wanneer wordt uitgegaan van een cirkel van 750 meter rondom de school, dan betreft dit 66%. En bij een cirkel van 1000 meter neemt het aandeel kinderen dat 'in de buurt' naar school gaat toe tot 75%. De wijze waarop de buurt wordt bepaald is dus van grote invloed op het aandeel leerlingen dat uit de buurt komt. Voor de toekomstige monitoring van het effect van de pilots, dient dus goed te worden nagedacht welke maat er gehanteerd gaat worden.

Om alvast enig inzicht te krijgen in de geografische verdeeldheid van buurtscholen en de samenhang van buurtscholen met de samenstelling van de school, is er in deze rapportage vanuit gegaan dat een school een buurtschool is wanneer tenminste 70% van de leerlingen uit de buurtcombinatie komt waar de school staat. Wanneer deze definitie wordt toegepast, dan zijn er 73 buurtscholen. Vooral in de stadsdelen Centrum en West is het aandeel buurtscholen klein (15 en 19%). Het aandeel buurtscholen is het grootst in stadsdeel Noord (64% van de scholen). Buurtscholen blijken een gemiddeld hoger aandeel achterstands en niet-westerse allochtone leerlingen te hebben en zijn (logischerwijze) vaker een afspiegeling van de buurt.

Toekomst monitor

In de toekomst zal niet alleen de segregatie in het basisonderwijs gevolgd worden, maar ook de effecten en neveneffecten van de segregatiepilots. Belangrijk is dat er steeds nagedacht wordt over de juiste interpretatie van de bevindingen. Bijvoorbeeld, net zoals in de huidige rapportage, door te kijken naar de mate van menging van de concentratiescholen, de verschillende oorzaken van ontwikkelingen in de mate van segregatie en de kleine fluctuaties die tot verschillen kunnen leiden (en welke scholen op meer permanente basis concentratiescholen zijn).

Om de effecten van de pilots goed te monitoren, kan overwogen worden om ook (enkele) nieuwe indicatoren in beschouwing te nemen, zoals bijvoorbeeld de mate waarin scholen 'een buurtschool' zijn.

Conclusie

Sinds enkele jaren wordt de segregatie in het basisonderwijs in kaart gebracht door de samenstelling van de school te vergelijken met die van de buurt. Gedurende de ontwikkeling van beleid in de pilots is hiermee inzicht verschaft in de mate van segregatie per school en stadsdeel (op basis van zowel herkomst als achterstandpositie). In schooljaar 2009/10 is er sprake van 27 gesegregeerde scholen op basis van achterstand en 36 gesegregeerde scholen op basis van herkomst. Er zijn 35 scholen die op meer permanente basis ofwel op basis van achterstand ofwel op basis van herkomst geen afspiegeling van de buurt zijn. Ook is inzicht verkregen in de ontwikkeling van segregatie. Zo lijkt er sprake te zijn van licht afnemende segregatie op basis van herkomst.

Ook in de toekomst zal de segregatie in het onderwijs gevolgd worden. Niet alleen de algemene ontwikkelingen zullen voortaan in kaart worden gebracht, maar ook de effecten en neveneffecten van het beleid dat in de pilots ontwikkeld is. In de komende periode zal nader onderzoek uitgevoerd worden om na te gaan welke indicatoren optimaal zijn om in de toekomstige monitor te worden opgenomen.

Inleiding

In Amsterdam is er reeds enige tijd aandacht voor de segregatie in het basisonderwijs. In 2006 is er een convenant getekend door de betrokken partijen (gemeente, stadsdelen, schoolbesturen van openbare en bijzondere scholen) met het doel de segregatie in het basisonderwijs te verminderen (Convenant Kleurrijke scholen). Naar aanleiding van dit convenant zijn er verschillende pilots in de stad opgezet. Om inzicht te hebben in het probleem en een vinger aan de pols te houden aan de ontwikkelingen laat DMO sinds enkele jaren onderzoek uitvoeren naar de mate van de segregatie in het basisonderwijs.

Eerder onderzoek

In navolging van Karsten (2003) en Roeleveld (2007) van het Kohnstamm-Instituut heeft O+S in 2008 op verzoek van DMO de segregatie in het basisonderwijs in 2006 in kaart gebracht. In de hieruit voortgekomen rapportage *'Segregatie in het Amsterdamse basisonderwijs'* is naast de actuele stand van zaken (data afkomstig uit 2006-2007) ook gekeken naar de mogelijke ontwikkeling van de segregatie door de onderbouw en de bovenbouw van de basisscholen met elkaar te vergelijken. Dit gaf slechts een indicatie van de wijze waarop de segregatie in het basisonderwijs zich ontwikkelt.

In 2009 heeft O+S vervolgens de segregatie in het basisonderwijs in schooljaar 2008/'09 in kaart gebracht (*Stand van zaken segregatie basisonderwijs, 2009*). Over de ontwikkeling van segregatie op basis van achterstand kon in deze rapportage door een verandering in de definitie van leerling-gewicht (de operationalisatie van 'achterstand') geen uitspraak gedaan worden. Wel is geconcludeerd dat er op basis van de gehanteerde definitie sprake is van een licht afnemende segregatie op basis van herkomst.

Huidige onderzoek

Het huidige rapport gaat in op de segregatie in het basisonderwijs in schooljaar 2009/'10. De peildatum hiervan betreft 1 oktober 2009². Zowel segregatie op basis van achterstand als segregatie op basis van herkomst komen hierbij aan de orde. Ook wordt kort aandacht besteed aan de ontwikkeling van segregatie op basis van herkomst tussen 2007 en 2010. De ontwikkeling in de mate van segregatie op basis van achterstand kan niet worden geanalyseerd, doordat er een verandering heeft plaatsgevonden in het toekennen van leerling-gewichten (de operationalisatie van achterstand).

² Dus alle scholen op dat moment worden in de analyses meegenomen, waaronder basisschool De Parel, die in het schooljaar hierna is opgeheven.

Geen effectmeting pilots

Drie pilots zijn op dit moment actief in Amsterdam: in West, Zuideramstel en op IJburg. Zowel in West als in voormalig stadsdeel Zuideramstel hebben de pilots inmiddels tot een nieuw plaatsingsbeleid geleid. In de Rivierenbuurt in Zuideramstel is dit beleid in de periode januari-juli 2010 formeel gestart. In West zal dit per 1 januari 2011 gebeuren. Op IJburg bevindt de pilot zich in de laatste fase van ontwikkeling.

Omdat geen van deze pilots al een invloed heeft kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van segregatie in de periode die in deze rapportage beschreven wordt (2006-2009), kunnen de ontwikkelingen in segregatie dus ook niet aan deze pilots toegeschreven worden. Met andere woorden, deze rapportage betreft geen effectmeting van de pilots, de ontwikkelingen die worden beschreven, betreffen autonome ontwikkelingen.

Tevens is het belangrijk op te merken dat er in deze rapportage geen aandacht wordt besteed aan de mechanismen die tot segregatie (kunnen) leiden, zoals leerlingstromen en witte vlucht. In eerdere door O+S uitgevoerde verdiepende onderzoeken zijn deze mechanismen wel ruimschoots aan de orde gekomen³.

Alvorens de resultaten te bespreken, zal in dit hoofdstuk nog ingegaan worden op de definities die in dit onderzoek gebruikt worden om de segregatie in het basisonderwijs vast te stellen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan enkele kanttekeningen bij de gehanteerde definitie. Afsluitende wordt besproken hoe de rapportage is opgebouwd.

Definitie(s) segregatie

In samenspraak met de schoolbesturen en stadsdelen (in casu via de stedelijke werkgroep segregatie) heeft DMO ervoor gekozen segregatie in het basisonderwijs te laten monitoren door zowel naar herkomst als achterstand te kijken en door de samenstelling van de scholen te vergelijken met die van de buurten.

Segregatie op basis van achterstand

De segregatie op basis van achterstand wordt bepaald door te kijken naar het aandeel scholieren met een achterstandpositie. Deze achterstandspositie wordt vastgesteld aan de hand van het zogenaamde 'leerling-gewicht'. Leerlingen die een leerling-gewicht toegekend hebben gekregen, beschouwen we als achterstandsleerlingen.

Sinds enkele jaren is er een nieuwe methode waarmee deze leerling-gewichten worden toegekend. Herkomst speelt geen rol meer in de nieuwe methode en de grens tussen een laag en een hoog opleidingsniveau van de ouders is een lager vastgesteld⁴. Hierdoor krijgen beduidend minder leerlingen een gewicht mee dan het geval was. Dit roept de vraag op of leerlinggewicht nog steeds een goede indicator voor achterstand is. Op het moment van deze rapportage betreft dit nog de beste indicator van kansrijk-kansarme

³ Bijvoorbeeld in 'Gegevens voor een plaatsingsbeleid in Zuideramstel' en 'Tegengaan van segregatie in het basisonderwijs'.

⁴ Leerlingen krijgen bij de nieuwe regeling een gewicht mee als 1 ouder maximaal basisonderwijs heeft (1.2) of als één of beide ouders maximaal VBO, PrO, VMBO b/k of 2 jaar AVO/HAVO/VWO heeft (0.3).

jongeren. Voor toekomstige monitoring is het echter aan te raden nader te onderzoeken of er betere indicatoren voor handen zijn.

Bij de vorige meting van segregatie in het basisonderwijs hadden de 10- en 11-jarigen nog geen nieuw leerling-gewicht, bij de huidige meting is dit wel het geval. Het is hierdoor niet mogelijk de ontwikkeling van de segregatie op basis van achterstand in deze rapportage in kaart te brengen. Er zal daarom alleen ingegaan worden op de stand van zaken in schooljaar 2009/'10.

Het aandeel gewichtleerlingen per school wordt verkregen van DUO/CFI. Om het aandeel gewichtleerlingen in de buurt te bepalen zijn gegevens op individueel niveau nodig. Het AMPO-bestand (afkomstig van OOG) bevat voor een deel van de leerlingpopulatie (ongeveer de helft) deze individuele gegevens. Om het aandeel achterstandskinderen in de buurt op basis van deze individuele leerlingen te kunnen bepalen, vindt een schatting plaats op basis van de kenmerken van deze individuele leerlingen en op basis van het totale aandeel achterstandskinderen per school. Kortom, het aandeel achterstandskinderen per school is dus bekend van het CFI, het aandeel achterstandskinderen in de buurt wordt deels geschat (op basis van het AMPO en gegevens van het CFI).

De volgende gegevens worden in kaart gebracht betreffende de segregatie op basis van achterstand:

- Aandeel leerlingen met een gewicht in vergelijking tot de buurt(combinatie)
-> scholen met teveel of te weinig achterstandsleerlingen (grens verschil 20%)

Segregatie op basis van herkomst

De segregatie op basis van herkomst wordt in kaart gebracht door te kijken naar het aandeel niet-westerse allochtone leerlingen⁵. Deze gegevens zijn afkomstig uit het LAS. Dit levert de volgende gegevens op:

- Aandeel niet-westerse allochtone leerlingen in vergelijking tot de buurt(combinatie)
-> te witte of te zwarte scholen (grens verschil 20%)

Scholen in de analyse

Voor de analyses in deze rapportage worden de hoofd- en nevenvestigingen als verschillende scholen meegenomen. Hoofd- en nevenvestigingen bevinden zich geregeld in een andere buurtcombinatie. Het is daardoor onmogelijk om voor de 'totale school' het aandeel allochtone of achterstandsleerlingen te vergelijken met het aandeel allochtone of achterstandsleerlingen in één buurtcombinatie.

Scholen worden in de analyse opgenomen indien ze 100 of meer leerlingen hebben, omdat er op kleinere scholen een (grotere) kans is dat de afwijking van de schoolpopulatie van de buurtpopulatie op toeval berust.

Ook identiteitscholen, zoals islamitische scholen worden in de analyse meegenomen. Ook bij andere scholen kan er een verklaring zijn voor een meer eenzijdige leerlingsamenstelling (bijvoorbeeld dat scholen veel 'nieuwkomers' opvangen).

⁵ Westerse allochtone leerlingen worden meegenomen bij de autochtone leerlingen.

Overwegingen

De hiervoor beschreven manier om segregatie te bepalen is een goede. Het is echter wel van belang om kort bij een aantal overwegingen stil te staan:

- Ten eerste leidt de grens van 20% er logischerwijze toe dat vooral scholen die zich rondom deze grens bevinden veranderen van afspiegelingschool naar concentratieschool (of vice versa). Reeds kleine fluctuaties kunnen bij deze scholen voor ontwikkelingen zorgen tussen verschillende schooljaren.
- Ten tweede kan het vergelijken van scholen met de buurt ervoor zorgen dat, naast ontwikkelingen op scholen, ook veranderingen in buurten ertoe leiden dat een school wel of niet (meer) een afspiegeling van de buurt is. Zo is de kans dat een school 'te zwart' wordt kleiner indien de buurt meer allochtone kinderen krijgt.
- Ten derde bestaan er scholen die wel een afspiegeling van de buurt zijn, maar een heel hoog aandeel allochtone of achterstandsleerlingen hebben. Of zijn er omgekeerd scholen die een concentratieschool zijn, maar wel een gemengde leerling-samenstelling hebben.
- Ten vierde is het van belang op te merken dat scholen alleen meegaan in de analyse wanneer ze meer dan 100 leerlingen hebben. Hierdoor kunnen gesegregeerde scholen die krimpen het ene jaar nog wel meetellen in het totale aantal concentratiescholen, maar het volgende jaar niet.

Nuancering: gemengde en permanente concentratiescholen

Bovenstaande overwegingen laten zien dat enige nuancering nodig is bij de duiding van de (ontwikkelingen in de) segregatie. In deze rapportage wordt deze nuancering aangebracht door te kijken naar de volgende drie punten:

1. In hoeverre concentratiescholen wel 'gemengd' zijn.

Er wordt nagegaan of scholen met teveel of te weinig achterstand of niet-westerse allochtone leerlingen wel een gemengde samenstelling hebben. Dat scholen wel gemengd kunnen zijn, maar geen afspiegeling van de buurt, wordt veroorzaakt doordat sommige buurten gesegregeerd zijn. Er is in deze rapportage voor gekozen een school gemengd te noemen als de school tussen de 40 en 60% achterstand of niet-westerse allochtone leerlingen heeft. Voor deze percentages is gekozen omdat dit statistisch gezien optimale menging betreft⁶.

2. De oorzaken van de ontwikkeling in het totale aantal concentratiescholen

Er wordt gekeken welke oorzaken er zijn van het toe- of afnemen van het aantal concentratiescholen. Is er sprake van een ontwikkeling door veranderingen in de samenstelling van de school of die van de buurt en zijn er ontwikkelingen door scholen meer of juist minder dan 100 leerlingen hebben gekregen?

⁶ Er is hier dus niet gekozen voor de visie dat 30% achterstand/allochtoon-70% niet achterstand/allochtoon de optimale menging betreft. Ook is bij de gehanteerde percentages geen aandacht geschonken aan de huidige verdeling in Amsterdam. Mogelijk zal dit in toekomstige rapportages wel het geval zijn. Om te bepalen welke percentages het beste 'menging' presenteren, zal echter eerst nader onderzoek moeten worden uitgevoerd.

3. Welke scholen op meer permanente basis een concentratieschool zijn.

Er wordt nagegaan welke scholen in drie afzonderlijke jaren geen afspiegeling van de buurt waren. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de beschikbare data. Hierdoor wordt er niet gekeken naar drie opeenvolgende schooljaren. De beschikbare data voor het berekenen van herkomstsegregatie betreffen namelijk schooljaar 2006/'07, 2008/'09 en 2009/'10 en de beschikbare data voor de berekening van achterstandsegregatie de schooljaren 2005/'06, 2008/'09 en 2009/'10.

Buurtscholen

De verschillende segregatiepilots in Amsterdam streven ernaar dat leerlingen uit de buurt komen (waarbij de buurt verschillend wordt gedefinieerd). Om vooruitlopende op de implementatiefase alvast wat inzicht hierin te krijgen is voor schooljaar 2009/'10 nagegaan in hoeverre scholen in Amsterdam een zogenaamde 'buurtschool' zijn.

Leeswijzer

In deze rapportage wordt in hoofdstuk 1 eerst ingegaan op segregatie op basis van achterstand in schooljaar 2009/'10. Er worden drie lijsten gecreëerd: één lijst met scholen die te veel achterstandskinderen hebben, één lijst met scholen die er juist te weinig hebben (in vergelijking tot de buurt) en één lijst met scholen die in drie afzonderlijke schooljaren geen afspiegeling van de buurt waren.

In hoofdstuk 2 wordt vervolgens de segregatie in het basisonderwijs in schooljaar 2009/'10 op basis van herkomst bepaald. Er wordt nagegaan in hoeverre de segregatie op basis van herkomst verschilt van 2006 en wat de oorzaken daarvan zijn. Wederom worden er drie lijsten geproduceerd: één lijst met scholen die te zwart zijn, één lijst met scholen die te wit zijn in vergelijking tot de buurt en één lijst met de meer permanente concentratiescholen.

Hoofdstuk 3 gaat in op de mate waarin scholen in Amsterdam een zogenaamde 'buurtschool' zijn. In dit hoofdstuk wordt ook een relatie gelegd tussen buurtscholen en concentratiescholen.

In hoofdstuk 4 wordt kort ingegaan op de toekomst van de huidige monitor. Op welke wijze zal de segregatie in het basisonderwijs in Amsterdam in de toekomst beschreven worden en hoe zullen de pilots worden gemonitord.

Tenslotte zijn er in de bijlagen van deze rapportage nog enkele overzichten opgenomen.

Bijlage 1 betreft de concentratiescholen op basis van achterstand en herkomst (waarbij ook de samenstelling van de onderbouw is meegenomen).

Bijlage 2 zoomt in op enkele kenmerken van concentratiescholen, namelijk kwaliteit en schoolgrootte.

In bijlage 3 staan voor alle pilotscholen in Amsterdam meerdere gegevens weergegeven: schoolgrootte, samenstelling school (in vergelijking tot buurt), aandeel leerlingen afkomstig uit de buurt (op verschillende wijze gemeten) en de kwaliteit van de school.

Bijlage 4 beschrijft ten slotte de extra analyse waarmee is nagegaan in hoeverre de gesegregeerde onderbouwen die in eerdere rapportages bekend zijn geworden zich (tot dusverre) ontwikkeld hebben tot een totale concentratieschool.

1 Segregatie basisonderwijs op basis van achterstand in schooljaar 2009/'10

Om het aantal scholen met teveel en te weinig leerlingen in een achterstandspositie in het basisonderwijs in Amsterdam vast te stellen, worden de volgende twee groepen met elkaar vergeleken:

- het percentage kinderen met een achterstandspositie (gebaseerd op leerling-gewicht) op de school en
- het percentage kinderen met een achterstandspositie (gebaseerd op leerling-gewicht) die wonen in de buurtcombinatie van de school.

Wanneer er 20% minder achterstandskinderen op de school zitten dan in de buurtcombinatie wonen, dan spreken wij in dit onderzoek van een school met te weinig achterstandskinderen. We noemen een school een school met teveel achterstandskinderen wanneer er 20% meer achterstandskinderen op de school zitten dan in de buurtcombinatie. Of een leerling een 'achterstandspositie' heeft, wordt bepaald aan de hand van het zogenaamde leerling-gewicht. Omdat de 'gewichtenregeling' de afgelopen jaren aan veranderingen onderhevig is, is het (nog) niet mogelijk de ontwikkeling van segregatie op basis van achterstand in kaart te brengen.

1.1 Scholen met teveel of te weinig achterstandskinderen

Er zijn 203 scholen in beschouwing genomen om de segregatie op basis van achterstand in 2009⁷ te bepalen. Dit betreft alle scholen met 100 of meer leerlingen, zonder de scholen in het speciaal basisonderwijs. Van de 203 scholen zijn er in 2009 21 die teveel achterstandskinderen hebben (10%) en 7 die er juist te weinig hebben (3%; tabel 1.1).

De concentratiescholen staan in tabel 1.1 en 1.2 weergegeven.

⁷ Schooljaar 2009/'10.

Tabel 1.1 Scholen met teveel achterstandskinderen¹, schooljaar 2009/'10, percentages

	achterstandsleerling	achterstandsleerling	verschil
	school	buurt	
De Elout	44,8	2,6	42,2
As-Soeffah	79,8	43,6	36,2
Sint Catharina	48,7	15,6	33,1
Huizinga	68,2	36,3	31,9
Community Center Einstein	66,2	34,4	31,8
Olympus	42,7	11,5	31,2
De Avonturijn	47,3	17,3	29,9
De Kaap	74,0	44,4	29,7
Al Wafa	75,7	46,4	29,3
de Springplank	75,2	46,4	28,8
Parel ²	43,6	17,1	26,4
Holendrechtschool	59,0	33,9	25,1
De Kraal	63,6	38,6	25,1
Sint Lukas	67,5	44,5	23,1
Dorus Rijkers	57,0	34,2	22,8
Ru Paré	82,5	60,4	22,2
Prof. Dr. H. Kraemer	66,4	44,5	22,0
Brede School De Zeeheld	55,6	34,1	21,5
De Roos	51,6	30,3	21,3
De Waaier	70,2	49,2	21,1
Louise de Coligny	55,7	35,0	20,7

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: AMPO, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 1.2 Scholen met te weinig achterstandskinderen¹, schooljaar 2009/ '10, percentages

	achterstandsleerling	achterstandsleerling	verschil
	school	buurt	
7e Montessorischool	13,6	60,4	-46,8
De Driemaster	4,0	34,2	-30,2
Het Wespennest	1,3	31,3	-30,1
Ichthus	16,3	44,5	-28,2
Veerkracht	24,0	51,8	-27,7
Wereldwijs	20,0	43,6	-23,6
Pro Rege	15,3	36,3	-20,9

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: AMPO, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

1.2 Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen

Het is door de wijziging in de gewichtenregeling niet mogelijk de ontwikkeling in het aantal concentratiescholen op basis van achterstand in kaart te brengen. Door de onderbouw van de huidige basisscholen te vergelijken met de bovenbouw is het echter wel mogelijk vooruit te rekenen hoe de situatie betreffende de segregatie op basis van achterstand over een paar jaar is, indien de instroom van leerlingen niet verandert⁸.

Tabel 1.3 Scholen met teveel of te weinig achterstandsleerlingen, schooljaar 2009/'10, onderbouw en bovenbouw

	te weinig	afspiegeling	teveel
onderbouw	7	175	21
bovenbouw	8	173	22
totaal	7	175	21

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

In de onderbouw hebben er in schooljaar 2009/'10 van de 203 scholen 7 te weinig achterstandsleerlingen en 21 teveel (28 concentratiescholen in totaal). In de bovenbouw hebben er 8 te weinig achterstandsleerlingen en 22 teveel (30 concentratiescholen in totaal). In totaal zijn er in 2009/'10 7 scholen met te weinig achterstandsleerlingen en 21 met teveel (28 concentratiescholen in totaal). De onderbouwen van de scholen zijn dus iets minder gesegregeerd op basis van achterstand dan de bovenbouwen, maar even veel als totaal het geval is. De verschillen zijn dus klein. Op basis van deze analyse is het dus moeilijk wat te zeggen over de toekomstige ontwikkeling van segregatie op basis van achterstand.

Tabel 1.4 geeft voor de scholen met teveel achterstandsleerlingen in 2009/'10 weer hoe de onderbouw zich verhoudt tot de bovenbouw. Van de 21 scholen met teveel achterstandsleerlingen hebben er tien scholen een onderbouw die minder gesegregeerd is dan de bovenbouw. Zo is het verschil tussen het aandeel allochtone leerlingen in de buurt en op school in de onderbouw van basisschool Huizinga 28%, terwijl dit bij de bovenbouw 35% is. Dit wordt veroorzaakt doordat het aandeel achterstandsleerlingen in de onderbouw lager ligt dan in de bovenbouw (64 versus 72%). Bij negen van de tien scholen met teveel achterstandsleerlingen is de onderbouw wel minder gesegregeerd, maar nog wel gesegregeerd (20% of meer verschil). Alleen bij de Prof. Dr. H. Kraemer is de onderbouw wel een afspiegeling van de buurt (19,7% verschil).

Van de 21 scholen met teveel achterstandsleerlingen hebben er elf juist een meer gesegregeerde onderbouw dan bovenbouw. Bijvoorbeeld bij de Avonturijn is het verschil tussen het aandeel allochtonen op school en in de buurt in de bovenbouw 28%, terwijl dit in de onderbouw 32% is. Drie van de tien scholen hebben geen gesegregeerde bovenbouw, maar wel een gesegregeerde onderbouw: De Waaier, Ru Paré en Louise de Coligny.

⁸ Uit de analyse die in bijlage 4 wordt beschreven, blijkt dat scholen die een onderbouw hebben die geen afspiegeling van de buurt inderdaad een risico lopen op een later moment 'totaal' ook een concentratieschool te worden. De relatie is echter niet 1 op 1. Met andere woorden: niet alle scholen met een gesegregeerde onderbouw worden op den duur een 'totaal' gesegregeerde school.

Tabel 1.4 Scholen met teveel achterstandsleerlingen¹, onderbouw en bovenbouw vergeleken, schooljaar 2009/10, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil
onderbouw < bovenbouw									
De Elout	42,1	2,7	39,4	47,9	2,5	45,4	44,8	2,6	42,2
As-Soeffah	77,2	42,3	34,9	82,2	44,8	37,3	79,8	43,6	36,2
Sint Catharina	44,6	14,6	30,0	54,5	16,6	38,0	48,7	15,6	33,1
Olympus	39,7	9,8	29,9	45,4	14,6	30,9	42,7	11,5	31,2
Huizinga	63,7	35,8	27,9	72,2	36,8	35,4	68,2	36,3	31,9
Al Wafa	70,2	44,0	26,2	81,6	49,7	31,9	75,7	46,4	29,3
Parel ²	35,9	13,8	22,2	48,2	20,4	27,8	43,6	17,1	26,4
Dorus Rijkers	54,0	32,4	21,6	61,0	35,9	25,1	57,0	34,2	22,8
De Roos	45,9	25,8	20,1	57,2	35,5	21,7	51,6	30,3	21,3
Prof. Dr. H. Kraemer	61,2	41,5	19,7	70,9	47,2	23,7	66,4	44,5	22,0
onderbouw > bovenbouw									
Community Center									
Einstein	66,6	30,7	35,9	65,7	38,3	27,4	66,2	34,4	31,8
De Kaap	75,3	41,0	34,3	73,2	47,5	25,7	74,0	44,4	29,7
De Avonturijn	45,5	13,9	31,6	48,8	21,3	27,5	47,3	17,3	29,9
de Springplank	74,6	44,0	30,6	75,8	49,7	26,1	75,2	46,4	28,8
De Kraal	61,6	31,7	29,9	65,7	44,6	21,1	63,6	38,6	25,1
Holendrechtsschool	58,5	31,9	26,5	59,4	35,7	23,7	59,0	33,9	25,1
Ru Paré	82,3	56,2	26,2	82,6	64,1	18,5	82,5	60,4	22,2
Sint Lukas	67,5	41,5	26,0	67,6	47,2	20,4	67,5	44,5	23,1
Louise de Coligny	56,0	31,0	25,1	55,4	38,7	16,7	55,7	35,0	20,7
De Waaier	67,5	44,6	23,0	73,1	53,8	19,3	70,2	49,2	21,1
BS Zeeheldenbuurt	54,2	31,7	22,5	57,6	36,8	20,8	55,6	34,1	21,5

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: CFI/AMPO, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/10 opgeheven

Er is één school waarvan de onderbouw wel teveel achterstandsleerlingen bevat, maar de school in totaal niet: de Sint Aloysiusschool. Het verschil tussen de school en buurt in totaal is 19,8%, maar in de onderbouw is het verschil 22,4%.

Van de zeven scholen met te weinig achterstandsleerlingen wordt de samenstelling van onderbouw en bovenbouw in tabel 1.5 getoond. Bij zes van de zeven scholen is de onderbouw in mindere mate gesegregeerd dan de bovenbouw. Al deze scholen hebben desalniettemin wel een gesegregeerde onderbouw (20% of meer verschil met de buurt). Bij één school, namelijk Veerkracht, is de onderbouw in iets grotere mate gesegregeerd dan de bovenbouw. Er zijn geen scholen waarvan de onderbouw wel te weinig achterstandsleerlingen heeft, maar de school in totaal niet.

Tabel 1.5 Scholen met te weinig achterstandsl leerlingen¹, onderbouw en bovenbouw vergeleken, 2009/'10, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil
onderbouw < bovenbouw									
7e Montessorischool	15,7	56,2	-40,5	11,3	64,1	-52,8	13,6	60,4	-46,8
De Driemaster	4,2	32,4	-28,2	3,8	35,9	-32,0	4,0	34,2	-30,2
Het Wespennest	1,6	29,8	-28,2	1,0	32,9	-32,0	1,3	31,3	-30,1
Ichthus	15,3	41,5	-26,2	17,3	47,2	-29,9	16,3	44,5	-28,2
Wereldwijs	20,0	42,3	-22,3	20,0	44,8	-24,8	20,0	43,6	-23,6
Pro Rege	15,2	35,8	-20,6	15,5	36,8	-21,3	15,3	36,3	-20,9
onderbouw > bovenbouw									
Veerkracht	24,5	52,4	-27,9	23,6	51,1	-27,5	24,0	51,8	-27,7

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: CFI/AMPO, peildatum 01-10-09

1.3 Permanente concentratiescholen

Door kleine fluctuaties in de samenstelling van de school of de buurt kunnen scholen gedurende enkele jaren veranderen van een concentratieschool in een afspiegelingschool of vice versa. Om inzicht te krijgen in scholen die op een meer permanente basis een concentratieschool zijn, is nagegaan welke scholen zowel in 2005/'06, 2008/'09 en 2009/'10 teveel of te weinig achterstandsl leerlingen hadden in vergelijking tot de buurt.

Zoals eerder opgemerkt, is de gewichtenregeling, op basis waarvan 'achterstand' wordt toegekend, in deze periode veranderd. Omdat dit per jaar op zowel de school als de buurt van toepassing was, is het geen probleem deze gegevens per jaar afzonderlijk als indicator voor concentratiescholen te gebruiken.

Dertien scholen blijken in deze drie schooljaren teveel achterstandsl leerlingen te hebben gehad en zes scholen te weinig (zie tabellen 1.6 en 1.7). Van de dertien scholen met teveel gewichtl leerlingen (in vergelijking tot de buurt) heeft basisschool De Elout de grootste afwijking in schooljaar 2009/'10, namelijk 42%. Dit komt doordat deze school voor 44,8% uit kansarme leerlingen bestaat, terwijl dit bij de buurt maar 2,6% betreft. Dit wordt veroorzaakt omdat De Elout een school in stadsdeel Zuid is die veel 'nieuwkomers' opvangt.

Tabel 1.6 Scholen die in drie schooljaren teveel achterstandsl leerlingen hadden, percentages

	2005/'06	2008/'09	2009/'10		
	verschil school-buurt	verschil school-buurt	verschil school-buurt	achterstand-leerling school	achterstand-leerling buurt
De Elout	63,5	39,1	42,2	44,8	2,6
As-Soeffah	21,1	35,6	36,2	79,8	43,6
Sint Catharina	44,0	24,3	33,1	48,7	15,6
Huizinga	33,7	28,6	31,9	68,2	36,3
Community Center Einstein	30,3	35,3	31,8	66,2	34,4
Olympus	29,6	32,1	31,2	42,7	11,5
De Avonturijn	35,9	26,4	29,9	47,3	17,3
De Kaap	20,4	24,4	29,7	74,0	44,4
Al Wafa	28,1	25,3	29,3	75,7	46,4
Parel ²	37,6	43,9	26,4	43,6	17,1
Dorus Rijkers	26,4	31,0	22,8	57,0	34,2
Prof. Dr. H. Kraemer	21,7	40,4	22,0	66,4	44,5
De Roos	27,3	23,8	21,3	51,6	30,3

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: CFI/AMPO, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 1.7 toont de scholen die in drie verschillende schooljaren te weinig kansarme leerlingen hadden in vergelijking tot de buurt. De afwijking is gedurende deze drie schooljaren het grootste bij de 7^e Montessorischool. De school heeft bijna 47% minder kansarme leerlingen dan de buurt (13,6% versus 60,4%).

Tabel 1.7 Scholen die in drie schooljaren te weinig achterstandsl leerlingen hadden, percentages

	2005/'06	2008/'09	2009/'10		
	verschil school-buurt	verschil school-buurt	verschil school-buurt	achterstand-leerling school	achterstand-leerling buurt
7e Montessorischool	-56,2	-46,7	-46,8	13,6	60,4
De Driemaster	-35,8	-26,8	-30,2	4,0	34,2
Het Wespennest	-47,1	-28,2	-30,1	1,3	31,3
Ichthus	-41,5	-29,8	-28,2	16,3	44,5
Wereldwijs	-24,9	-23,5	-23,6	20,0	43,6
Pro Rege	-29,1	-23,2	-20,9	15,3	36,3

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: CFI/AMPO, peildatum 01-10-09

1.4 Geografie segregatie op basis van achterstand

Omdat de afzonderlijke stadsdelen verschillend beleid voeren om de segregatie in het basisonderwijs te beperken is het interessant om de verdeling van concentratiescholen over de verschillende stadsdelen in kaart te brengen. In tabel 1.8 staan de scholen met teveel en te weinig achterstandsl leerlingen per voormalig en huidig stadsdeel opgenomen.

Tabel 1.8 Scholen met teveel en te weinig achterstand per stadsdeel, schooljaar 2009/'10

	aantal scholen ¹	te veel achterstand	te weinig achterstand
Centrum	13	1	0
West	32	4	0
Westerpark	7	1	0
Oud-West	6	0	0
Bos en Lommer	10	2	0
De Baarsjes	9	1	0
Nieuw-West	35	5	4
Geuzenveld-Slotermeer	10	0	1
Osdorp	13	2	1
Slotervaart	12	3	2
Zuid	34	3	0
Oud-Zuid	21	2	0
Zuideramstel	13	1	0
Oost	33	5	0
Oost-Watergraafsmeer	14	3	0
Zeeburg	19	2	0
Noord	28	1	2
Zuidoost	28	2	1
Totaal	203	21	7

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: AMPO, peildatum 01-10-09

In de stadsdelen West, Nieuw-West en Oost bevindt zich een relatief groot aantal scholen met teveel achterstandskinderen. Vooral voormalig stadsdeel Slotervaart (dat deel uitmaakt van Nieuw-West) blijkt relatief veel scholen met teveel achterstandskinderen te hebben (drie). Scholen met te weinig achterstandskinderen bevinden zich voornamelijk in stadsdeel Nieuw-West.

1.5 Scholen met veel of weinig achterstandskinderen

Tot zover is alleen gekeken naar de samenstelling van de school in vergelijking tot de buurt (scholen met teveel of te weinig achterstandskinderen). Er kan echter ook alleen gekeken worden naar de samenstelling van de school (scholen met veel of weinig achterstandskinderen). Om het aantal scholen met veel en weinig achterstandskinderen te bepalen, hanteren we grenzen van 80% of meer en 20% of minder achterstandskinderen. Er is op basis van deze definitie slechts één school met veel achterstandskinderen en er zijn 82 scholen met weinig achterstandskinderen. Het geringe aantal scholen met veel achterstandskinderen wordt veroorzaakt doordat bij de nieuwe gewichtenregeling veel minder kinderen een gewicht krijgen toegekend.

Er is vervolgens nagegaan in hoeverre de afspiegelingscholen ook zogenaamde 'gemengde' scholen zijn. Een gemengde school wordt voor deze analyse

geoperationaliseerd als een school met 40-60% achterstandsleerlingen. Voor deze percentages is gekozen omdat dit statistisch gezien optimale menging betreft⁹.

Uit deze analyse blijkt dat een groot aantal scholen waarvan in de vorige paragraaf is aangetoond dat ze in verhouding tot de buurt te veel achterstandsleerlingen hebben, wel scholen zijn die qua aandeel achterstandsleerlingen vrij goed gemengd zijn. Van de 21 scholen die teveel achterstandsleerlingen hebben in vergelijking tot de buurt zijn er 10 wel (statistisch) gemengd (tussen de 40 en 60% leerlingen met een achterstand). Basisschool De Roos heeft bijvoorbeeld 52% achterstandsleerlingen en is dus gemengd, maar de buurt heeft 30% achterstandsleerlingen, dus de Roos heeft wel teveel achterstandsleerlingen in vergelijking tot de buurt¹⁰.

⁹ Er is hier dus niet gekozen voor de visie dat 30% achterstand/allochtoon-70% niet achterstand/allochtoon de optimale menging betreft. Ook is bij de gehanteerde percentages geen aandacht geschonken aan de huidige verdeling in Amsterdam. Mogelijk zal dit in toekomstige rapportages wel het geval zijn. Om te bepalen welke percentages het beste 'menging' presenteren, zal echter eerst nader onderzoek moeten worden uitgevoerd.

¹⁰ De zeven scholen die te weinig achterstandsleerlingen hebben in vergelijking tot de buurt, zijn alle niet gemengd.

2 Segregatie basisonderwijs op basis van herkomst in schooljaar 2009/'10

Om de segregatie in het basisonderwijs op basis van herkomst vast te stellen wordt gekeken naar het aantal te witte en te zwarte scholen. Om het aantal te witte en te zwarte scholen in het basisonderwijs in Amsterdam te bepalen, worden de volgende twee groepen met elkaar vergeleken:

- het percentage niet-westerse allochtone kinderen op de school en
- het percentage niet-westerse allochtone kinderen die wonen in de buurtcombinatie van de school.

Wanneer er 20% minder allochtone kinderen op de school zitten dan in de buurtcombinatie wonen, dan spreken wij in dit onderzoek van een te witte school. We noemen een school een te zwarte school wanneer er 20% meer allochtone kinderen op de school zitten dan in de buurtcombinatie.

2.1 Te witte en te zwarte scholen

Er zijn 203 scholen in beschouwing genomen om de segregatie op basis van herkomst in schooljaar 2009/'10 te bepalen. Dit betreft alle scholen met 100 of meer leerlingen, zonder de scholen in het speciaal basisonderwijs. In schooljaar 2009/'10 zijn er van de 203 scholen 24 te zwart (12%) en 12 te wit (6%; tabel 2.1).

Tabel 2.1 Te zwarte en te witte scholen in het basisonderwijs in Amsterdam, 2006, 2008 en 2009

		te zwart	afspiegeling	te wit	totaal ¹
2006 (schooljaar 2006/'07)	abs.	29	157	17	203
	%	14	77	8	100
2008 (schooljaar 2008/'09)	abs.	27	160	15	202
	%	13	79	7	100
2009 (schooljaar 2009/'10)	abs.	24	167	12	203
	%	12	82	6	100

¹Het aantal scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-06, 01-10-08, 01-10-09

Het aantal te zwarte scholen is tussen 2006 en 2008 met twee afgenomen (van 29 naar 27). Dit kwam niet door de veranderde samenstelling van de buurten of de scholen, maar omdat bij drie te zwarte scholen de leerlingpopulatie onder de honderd leerlingen is gedaald (waardoor ze in 2008 niet meer in de analyse worden meegenomen). Tussen 2008 en 2009 is het aantal te zwarte scholen met nog drie afgenomen. Deze afname is wel veroorzaakt doordat een aantal scholen zich ontwikkeld heeft van een concentratieschool naar een school die wel een afspiegeling van de buurt is. Het aantal te witte scholen is met twee afgenomen tussen 2006 en 2008 (17 naar 15) en met drie tussen 2008 en 2009 (15 naar 12). Deze ontwikkelingen worden voornamelijk veroorzaakt doordat te witte scholen een afspiegeling van de buurt zijn geworden.

Op basis van de definities die in dit onderzoek gebruikt worden om de mate van segregatie vast te stellen, kan gesteld worden dat er sprake is van licht afnemende segregatie op basis van herkomst.

De namen van de te zwarte en de te witte scholen (ook wel 'concentratiescholen' genoemd), staan in tabel 2.2 en 2.3 weergegeven.

Tabel 2.2 Te zwarte scholen¹, schooljaar 2009/'10, percentages

	allochtoon school	allochtoon buurt	verschil
De Elout	66,5	10,5	56,0
Olympus	85,8	36,7	49,1
De Rietlanden	77,8	29,5	48,2
Parel ³	84,5	40,6	43,9
As-Siddieq West	94,0	50,5	43,5
Frankendael	56,5	15,6	40,8
Sint Catharina	71,2	34,0	37,2
De Roos	82,8	50,5	32,3
De Avonturijn	71,9	39,8	32,1
De Rivieren	46,4	15,8	30,6
Al Wafa	96,3	67,3	29,0
Tijl Uilenspiegel	94,8	67,3	27,5
Corantijn	69,2	42,2	27,0
Community Center Einstein	95,5	69,3	26,2
De Vlinderboom	66,4	40,9	25,5
OBS Annie M.G. Schmidt	39,4	15,4	24,0
Louise de Coligny	83,4	60,2	23,3
Sint Aloysiuschool	36,9	13,9	22,9
Instituut Schreuder	30,6	7,8	22,8
Nellestein	68,4	46,3	22,1
De Vlaamse Reus	50,3	28,3	22,0
De Kaap	93,7	71,8	21,9
Huizinga	92,1	71,2	20,9
<i>Dorus Rijkers</i>	<i>90,2</i>	<i>69,6</i>	<i>20,7</i>

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

² Schuingedrukt is nieuw ten opzichte van 2008

³ Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 2.3 Te witte scholen, schooljaar 2009/'10, percentages

	allochtoon school	allochtoon buurt	verschil
Het Wespennest	11,5	68,4	-56,9
7e Montessorischool	30,4	87,2	-56,8
Laterna Magica	19,5	58	-38,5
De Biënkorf	30,1	68,4	-38,4
Ichthus	48,1	79,5	-31,4
C.F. Capelleschool	37,4	68,4	-31,1
Montessorischool Boven 't IJ	37,3	68,4	-31,1
Veerkracht	52	80,6	-28,6
Brede School De Kinkerbuurt	33,4	60,6	-27,2
Geert Grote School I	11,7	35,5	-23,8
Pro Rege	49	71,2	-22,2
Sint Jozefschool	10,3	30,3	-20,1

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

2.2 Ontwikkeling te witte en te zwarte scholen

Er kunnen vier 'ontwikkelingen' onderscheiden worden die het aantal concentratiescholen in het Amsterdamse basisonderwijs beïnvloeden:

1. Scholen waren een afspiegelingschool, maar zijn een concentratieschool geworden
2. Scholen waren een concentratieschool, maar zijn een afspiegelingschool geworden
3. Andere scholen zijn in de analyse meegenomen omdat scholen groeien en krimpen en alleen scholen met 100 of meer leerlingen geanalyseerd worden
4. Scholen verhuizen, waardoor het referentiekader, de samenstelling van de buurt, verandert.

Afspiegelingschool wordt concentratieschool

De eerste oorzaak voor de ontwikkeling in het aantal concentratiescholen is dat een school van een afspiegelingschool in een school kan veranderen die in verhouding tot de buurt teveel of te weinig allochtone leerlingen heeft. De schuin gedrukte scholen in tabel 2.2 betreffen scholen die zich tussen 2008 en 2009 ontwikkeld hebben van een afspiegelingschool naar een te zwarte school. Er blijkt één te zwarte school bij gekomen te zijn: de Dorus Rijkers. Deze school is te zwart geworden omdat het aandeel allochtone leerlingen op school een fractie is toegenomen (0,2%) en het aandeel allochtone kinderen in de buurt iets is gedaald (1,2%). In het rapport over de stand van zaken in de segregatie in het basisonderwijs in schooljaar 2008/'09 werd al opgemerkt dat de onderbouw van deze school geen afspiegeling van de buurt is.

In tabel 2.3 staan de scholen weergegeven die in 2009 te wit zijn. Geen enkele school die in 2008 niet te wit was, is dit in 2009 wel geworden. Met andere woorden, er zijn geen nieuwe te witte scholen.

Concentratieschool wordt afspiegelingschool

De tweede oorzaak voor de ontwikkeling in het aantal concentratiescholen, is dat er scholen zijn die in 2008 geen afspiegeling van de buurt waren qua herkomst, maar dit in 2009 wel zijn geworden. Tabel 2.4 bevat de scholen die zich tussen 2008 en 2009 van een te zwarte school naar een afspiegelingschool hebben ontwikkeld. Bij alle vier de scholen valt een afname van het aandeel allochtone leerlingen te constateren. De afname is vooral sterk bij de Springstok (een afname van 8%) en bij de Merkelbach (een afname van 6%)¹¹. De sterke toename van het aandeel allochtone kinderen in de buurt rondom de Leonardo da Vinci wordt veroorzaakt door de verhuizing van deze school van de Da Costabuurt naar de Van Lennepbuurt.

Tabel 2.4 Scholen die niet meer te zwart zijn 2009, maar dit in 2008 wel waren, percentages

	allochtoon school	allochtoon buurt	verandering % allochtoon school	verandering % allochtoon buurt
Oscar Carré	47,7	28,9	-3,4	-1,0
De Springstok	47,6	28,9	-8,1	-1,0
Merkelbach	48,3	30,3	-5,6	-1,7
Leonardo da Vinci	46,8	60,6	-0,7	+39,5 ¹

¹Deze school is verhuisd van de Da Costabuurt naar de Van Lennepbuurt

Bron: LAS, peildatum 01-10-08 en 01-10-09

In tabel 2.5 staan de scholen weergegeven die in 2006 nog wel te wit waren, maar in 2008 een afspiegeling van de buurt zijn geworden. De 9^e Montessorischool De Scholekster en het Podium zijn voornamelijk een afspiegelingschool geworden doordat er minder allochtone inwoners in de buurt zijn gekomen (respectievelijk -2 en -8%). Bij de Driemaster en de Dr. Rijk Kramer neemt aan de ene kant het aandeel allochtone leerlingen op de school toe, aan de andere kant neemt het aandeel allochtone kinderen in de buurt af. Nadere analyse van de ontwikkelingen bij Dr. Rijk Kramer wijst uit dat deze school sterk gegroeid is in de afgelopen jaren. Deze toename lijkt verhoudingsgewijs dus iets vaker allochtone dan autochtone jongeren te betreffen.

Tabel 2.5 Scholen die niet meer te wit zijn 2009, maar dit in 2008 wel waren, percentages

	allochtoon school	allochtoon buurt	verandering % allochtoon school	verandering % verandering buurt
9e Montessoris. De Scholekster	35,2	54,7	+0,2	-2,4
Het Podium	39,9	58,0	-0,4	-7,8
De Driemaster	51,6	69,6	+3,1	-1,2
Dr. Rijk Kramer	17,6	35,9	+1,4	-0,5

Bron: LAS, peildatum 01-10-08, 01-10-09

¹¹ De oorzaak is niet dat de school kleiner is geworden.

Scholen groeien of krimpen

De derde oorzaak voor de verandering in het aantal concentratiescholen, is dat de scholen die in de analyse worden meegenomen elk jaar variëren. Scholen worden alleen onderzocht wanneer ze 100 of meer leerlingen hebben. Door groei en krimp van scholen kunnen er in 2009 andere scholen geanalyseerd zijn dan in 2008. De Laterna Magica was in 2008 een te witte school, maar had een leerlingaantal van onder de 100. Doordat de Laterna Magica tussen 2008 en 2009 boven de 100 leerlingen is gekomen, telt deze school nu wel mee als te wit.

Definitiekwestie buiten spel

Wanneer de situatie in 2008 en 2009 bepaald zou worden aan de hand van de 203 scholen die in 2008 100 of meer leerlingen hadden (waardoor definitiekwesties geen rol spelen), dan zouden er 24 te zwarte scholen¹² en 11 te witte scholen¹³ worden geteld. Dit zou in vergelijking tot 2008 een afname van drie te zwarte scholen en een afname van vier te witte scholen betekenen, in totaal dus een afname van zeven concentratiescholen op basis van herkomst. Dit scheelt maar één school met de oorspronkelijke berekening: 24 te zwarte en 12 te witte scholen.

2.3 Onderbouw en bovenbouw concentratiescholen

In het voorafgaande is gekeken naar de recente ontwikkeling van het aantal te zwarte en het aantal te witte scholen door de stand van zaken in 2009 met 2008 en 2006 te vergelijken. Door de onderbouw van de huidige basisscholen te vergelijken met de bovenbouw is het mogelijk vooruit te rekenen hoe de situatie betreffende de segregatie op basis van herkomst over een paar jaar is, indien de instroom van leerlingen niet verandert.

Tabel 2.6 Te zwarte en te witte scholen, schooljaar 2009/'10, onderbouw/ bovenbouw

	te wit	afspiegeling	te zwart
onderbouw	15	159	29
bovenbouw	15	163	25
totaal	12	167	24

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

In de onderbouw zijn er in 2009 van de 203 scholen 29 te zwart en 15 te wit (44 concentratiescholen in totaal). In de bovenbouw zijn er 25 te zwart en 15 te wit (40 totaal). De onderbouwen van de scholen zijn dus meer etnisch gesegregeerd dan de bovenbouwen en dan de totale school. Indien de instroom van leerlingen niet verandert of de samenstelling van de buurten, dan bestaat de kans de segregatie over een aantal jaren gaat toenemen.

Tabel 2.7 geeft voor de te zwarte scholen in 2009 weer hoe de onderbouw zich verhoudt tot de bovenbouw. Van de 24 te zwarte scholen hebben er 8 scholen een onderbouw die minder gesegregeerd is dan de bovenbouw. Zo is het verschil tussen het aandeel allochtone leerlingen in de buurt en op school in de onderbouw van basisschool

¹² Geen verandering, omdat geen te zwarte school boven of onder de 100 leerlingen is gegaan.

¹³ 12 scholen - 1 school (die nu voor het eerst in de analyse is meegenomen doordat de school meer dan 100 leerlingen heeft gekregen)

Frankendael 31%, terwijl dit bij de bovenbouw 57% is. Dit wordt veroorzaakt doordat het aandeel allochtone leerlingen in de onderbouw veel lager ligt dan in de bovenbouw (46 versus 73%). Bij zes van deze acht te zwarte scholen is de onderbouw echter wel minder te zwart, maar nog wel te zwart (20% of meer verschil). Alleen bij de Annie MG Schmidt en Instituut Schreuder is de onderbouw wel een afspiegeling van de buurt (15,7 en 19,6% verschil).

Van de 24 te zwarte scholen hebben er 16 een meer gesegregerde onderbouw dan bovenbouw. Bijvoorbeeld bij de Vlinderboom is het verschil tussen het aandeel allochtonen op school en in de buurt in de bovenbouw 16%, terwijl dit in de onderbouw 38% is. Deze ontwikkeling heeft plaatsgevonden doordat de school iets meer allochtone leerlingen heeft gekregen, terwijl bij de buurt juist sprake is van een tegengestelde verandering.

In tabel 2.8 staan de scholen weergegeven die in het geheel een afspiegeling van de buurt zijn, maar waarvan de onderbouw wel te zwart is. Zo is bij basisschool Linnaeus in de bovenbouw het verschil tussen het aandeel allochtonen in de buurt en school 5%, terwijl dit bij de onderbouw 20% is. Bij enkele scholen is de onderbouw vooral meer te zwart omdat het aandeel allochtonen in de onderbouw ook hoger ligt (bijvoorbeeld bij Linnaeus). Bij andere scholen is er met name sprake van minder allochtone kinderen in de buurt (bijvoorbeeld bij Joop Westerweel). Oscar Carré was overigens net (van 2008 naar 2009) veranderd van een te zwarte naar een afspiegelingschool (zie tabel 2.4).

Tabel 2.7 Te zwarte scholen¹ onderbouw en bovenbouw vergeleken, 2009, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver- schil	school	buurt	ver- schil	school	buurt	ver- schil
onderbouw < bovenbouw									
Frankendael	46,2	15,3	30,9	73,2	16,0	57,2	56,5	15,6	40,8
Annie M.G. Schmidt	33,6	17,9	15,7	47,6	12,1	35,5	39,4	15,4	24,0
Corantijn	61,4	39,0	22,4	83,8	46,5	37,3	69,2	42,2	27,0
De Elout	60,5	9,0	51,5	74,2	12,4	61,8	66,5	10,5	56,0
Instituut Schreuder	28,8	9,1	19,7	32,6	6,2	26,4	30,6	7,8	22,8
De Rietlanden	71,0	26,8	44,2	83,3	32,7	50,6	77,8	29,5	48,2
Parel ²	75,6	36,6	39,0	90,3	45,0	45,3	84,5	40,6	43,9
Sint Catharina	71,0	34,5	36,5	71,4	33,3	38,1	71,2	34,0	37,2
onderbouw > bovenbouw									
De Vlinderboom	75,6	37,5	38,1	61,3	45,4	15,9	66,4	40,9	25,5
De Roos	86,7	47,3	39,4	78,6	54,4	24,2	82,8	50,5	32,3
Olympus	85,1	32,1	53,0	86,5	45,5	41,0	85,8	36,7	49,1
De Kaap	94,7	67,4	27,3	93,0	76,4	16,6	93,7	71,8	21,9
Community Center									
Einstein	97,2	66,2	31,0	93,4	72,7	20,7	95,5	69,3	26,2
Tijl Uilenspiegel	95,8	64,3	31,5	93,7	71,9	21,8	94,8	67,3	27,5
Sint Aloysiuschool	42,1	15,0	27,1	31,0	12,5	18,5	36,9	13,9	22,9
De Avonturijn	72,3	37,7	34,6	71,6	42,5	29,1	71,9	39,8	32,1
Al Wafa	95,1	64,3	30,8	97,7	71,9	25,8	96,3	67,3	29,0
Nellestein	66,2	42,7	23,5	70,5	50,8	19,7	68,4	46,3	22,1
Louise de Coligny	82,7	58,0	24,7	84,3	62,5	21,8	83,4	60,2	23,3
As-Siddieq West	91,9	47,3	44,6	96,4	54,4	42,0	94,0	50,5	43,5
Huizinga	89,9	68,1	21,8	94,2	74,5	19,7	92,1	71,2	20,9
De Rivieren	44,4	13,2	31,2	48,9	19,1	29,8	46,4	15,8	30,6
Dorus Rijkers	91,4	70,4	21,0	88,8	68,8	20,1	90,2	69,6	20,7
De Vlaamse Reus	54,8	32,1	22,7	47,2	25,2	22,0	50,3	28,3	22,0

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 2.8 Scholen nog niet te zwart, maar onderbouw wel, 2009, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil
Linnaeus	78,1	58,0	20,1	67,7	62,5	5,3	73,9	60,2	13,7
Joop Westerweel	88,5	65,6	22,9	88,1	72,8	15,3	88,4	68,8	19,6
As-Siddieq Noord	98,3	74,5	23,8	91,0	76,1	14,9	93,7	75,3	18,3
As-Siddieq Oost	95,9	73,4	22,5	98,3	82,5	15,8	97,2	77,6	19,6
De Kraanvogel	88,1	67,4	20,7	89,9	76,4	13,5	89,3	71,8	17,6
Oscar Carré	46,8	26,3	20,5	48,8	32,0	16,8	47,7	28,9	18,8
De Dapper	85,1	64,6	20,6	84,1	65,7	18,3	84,5	65,2	19,4

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

Tabel 2.9 Te witte scholen¹ onderbouw en bovenbouw vergeleken, 2009, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil	school	buurt	ver-schil
onderbouw < bovenbouw									
Ichthus	52,6	77,8	-25,2	43,3	81,3	-38,0	48,1	79,5	-31,4
Laterna Magica	17,6	50,6	-33,0	25,0	68,4	-43,4	19,5	58,0	-38,5
De Biënkorf	34,1	67,5	-33,4	26,4	69,5	-43,1	30,1	68,4	-38,4
De Kinkerbuurt	36,1	58,7	-22,6	30,5	62,7	-32,2	33,4	60,6	-27,2
Geert Gr. School I	15,0	33,7	-18,7	9,2	37,3	-28,1	11,7	35,5	-23,8
Het Wespennest	13,5	67,5	-54,0	9,3	69,5	-60,2	11,5	68,4	-56,9
Montes. Boven 't IJ	39,0	67,5	-28,5	34,9	69,5	-34,6	37,3	68,4	-31,1
7e Montessorischool	31,8	85,9	-54,1	28,6	88,4	-59,8	30,4	87,2	-56,8
Veerkracht	52,3	80,1	-27,8	51,7	81,2	-29,5	52,0	80,6	-28,6
Pro Rege	46,6	68,1	-21,5	51,9	74,5	-22,6	49,0	71,2	-22,2
onderbouw > bovenbouw									
Sint Jozefschool	8,2	30,2	-22,0	12,5	30,5	-18,0	10,3	30,3	-20,1
C.F. Capelleschool	34,6	67,5	-32,9	41,3	69,5	-28,2	37,4	68,4	-31,1

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

Van de 12 te witte scholen wordt de samenstelling van onderbouw en bovenbouw in tabel 2.9 getoond. Bij 10 van deze scholen is de onderbouw in mindere mate gesegregeerd dan de bovenbouw. Bij basisschool Ichtus is bijvoorbeeld het verschil tussen het aandeel allochtone kinderen in de buurt en de school in de bovenbouw 38% en in de onderbouw 25%. Van de 10 scholen met een minder gesegregeerde onderbouw hebben er 9 nog wel een te witte onderbouw. Uitzondering is de Geert Groote School I, die een verschil van 18,7% allochtone leerlingen in de onderbouw heeft.

Tabel 2.10 geeft de scholen weer die in totaal niet te wit zijn, maar de onderbouw wel. Zo is het verschil in aandeel allochtone kinderen in de buurt en school in de bovenbouw van de Geert Groote School II 3% en in de onderbouw 22%. Dit komt overigens vooral doordat de buurt samenstelling van de onderbouw sterk afwijkt van die van de bovenbouw

(33 versus 16% allochtoon)¹⁴. Datzelfde is het geval voor de Tweede Openluchtschool Het Gezonde Kind.

Tabel 2.10 Scholen nog niet te wit, maar onderbouw wel, 2009, percentages

	ONDERBOUW			BOVENBOUW			TOTAAL		
	school	buurt	ver- schil	school	buurt	ver- schil	school	buurt	ver- schil
10 ^e Montes.Meidoorn	27,2	47,3	-20,1	39,2	54,4	-15,2	31,5	50,5	-19,0
Catamaran dislocatie	20,8	42,0	-21,3	38,3	45,8	-7,5	30,4	43,8	-13,4
2 ^e Openluchtschool									
Gezonde Kind	10,6	32,5	-21,9	10,1	15,8	-5,7	10,4	24,4	-14,0
Geert Gr. School II	10,4	32,5	-22,1	12,6	15,8	-3,2	11,4	24,4	-12,9

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

2.4 Permanente concentratiescholen

Zoals eerder gesteld, kunnen (kleine) fluctuaties in de samenstelling van buurten en scholen er toe leiden dat scholen het ene jaar wel en het andere jaar geen concentratieschool zijn. Om inzicht te krijgen in concentratiescholen die op een meer

permanente basis geen afspiegeling van de buurt vormen, is nagegaan welke scholen zowel in 2006/'07, 2008/'09 als in 2009/'10 te wit of te zwart waren.

Tabel 2.11 geeft twintig scholen weer die in alle drie de schooljaren te zwart waren. Evenals bij de segregatie op basis van achterstand betreft basisschool De Elout de school met de grootste afwijking tussen de samenstelling van de school en de buurt (56% verschil in 2009/'10).

In tabel 2.12 staan de 10 scholen opgenomen die in alle de drie schooljaren te wit waren. De grootste afwijking tussen school en buurt bestaat op basisschool Het Wespennest. Het aandeel niet-westerse allochtone leerlingen op de school betreft 12%, het aandeel in de buurt 68%.

¹⁴ Deze grote fluctuatie kan plaatsvinden door het kleine aantal kinderen dat in de desbetreffende buurt (Station Zuid/WTC e.o.) woont, namelijk 40 in de onderbouw en 40 in de bovenbouw.

Tabel 2.11 Scholen die in drie schooljaren te zwart waren

	2006/'07	2008/'09	2009/'10		
	verschil	verschil	verschil	% school	% buurt
De Elout	65,5	60,7	56,0	66,5	10,5
Olympus	28,0	46,5	49,1	85,8	36,7
De Rietlanden	53,1	50,0	48,3	77,8	29,5
Parel ²	38,6	40,3	43,9	84,5	40,6
As-Siddieq West	38,4	43,5	43,5	94,0	50,5
Frankendael	42,5	46,0	40,9	56,5	15,6
Sint Catharina	41,0	38,6	37,2	71,2	34,0
De Roos	29,2	32,5	32,3	82,8	50,5
De Avonturijn	29,5	36,6	32,1	71,9	39,8
De Rivieren	27,1	31,9	30,6	46,4	15,8
Al Wafa	26,2	27,5	29,0	96,3	67,3
Tijl Uilenspiegel	21,6	24,5	27,5	94,8	67,3
Corantijn	36,7	27,3	27,0	69,2	42,2
Community Center Einstein	21,8	20,5	26,2	95,5	69,3
De Vlinderboom	43,2	31,9	25,5	66,4	40,9
OBS Annie M.G. Schmidt	23,0	25,6	24,0	39,4	15,4
Instituut Schreuder	23,4	25,4	22,8	30,6	7,8
Nellestein	22,3	23,1	22,1	68,4	46,3
De Kaap	21,9	20,7	21,9	93,7	71,8
Huizinga	24,6	20,0	20,9	92,1	71,2

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

² Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 2.12 Scholen die in drie schooljaren te wit waren

	2006/'07	2008/'09	2009/'10		
	verschil	verschil	verschil	% school	% buurt
Het Wespennest	-58,5	-60,6	-56,9	11,5	68,4
7e Montessorischool	-59,6	-57,2	-56,8	30,4	87,2
De Biënkorf	-44,9	-42,3	-38,3	30,1	68,4
Ichthus	-38,7	-35,5	-31,4	48,1	79,5
Montessorischool Boven 't IJ	-22,6	-30,7	-31,1	37,3	68,4
C.F. Capelleschool	-34,1	-33,9	-31,0	37,4	68,4
Veerkracht	-36,8	-33,7	-28,6	52,0	80,6
Brede School De Kinkerbuurt	-26,3	-27,7	-27,2	33,4	60,6
Geert Groote School I	-26,3	-25,0	-23,8	11,7	35,5
Pro Rege	-21,4	-23,1	-22,2	49,0	71,2

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

2.5 Geografie segregatie op basis van herkomst

Omdat de afzonderlijke stadsdelen verschillend beleid voeren om de segregatie in het basisonderwijs te beperken, is het interessant om de verdeling van concentratiescholen over de verschillende stadsdelen in kaart te brengen. In tabel 2.13 wordt getoond hoe het aantal te witte en te zwarte scholen over de stadsdelen verdeeld is. Hierbij wordt zowel naar de voormalige veertien stadsdelen gekeken, als naar de huidige zeven stadsdelen.

Vooraf in de stadsdelen West, Zuid en Oost staan te zwarte scholen. Daarentegen hebben zowel stadsdeel Noord en Zuidoost slechts één te zwarte school. Te witte scholen bevinden zich vooral in de stadsdelen Nieuw-West en Noord.

Tabel 2.13 Te witte en te zwarte scholen per stadsdeel in schooljaar 2009/'10

	aantal scholen	te zwart 2009	te wit 2009
Centrum	13	2	0
West	32	7	1
Westerpark	7	0	0
Oud-West	6	2	1
Bos en Lommer	10	2	0
De Baarsjes	9	3	0
Nieuw-West	35	3	5
Geuzenveld-Slotermeer	10	0	1
Osdorp	13	0	1
Slotervaart	12	3	2
Zuid	34	5	2
Oud-Zuid	21	3	1
Zuideramstel	13	2	1
Oost	33	5	1
Zeeburg	19	2	1
Oost-Watergraafsmeer	14	3	0
Noord	28	1	4
Zuidoost	28	1	0
Amsterdam	203	24	12

2.6 Zwarte en witte scholen

Tot dusverre is alleen gekeken naar de samenstelling van de school in vergelijking tot de buurt (de te witte en de te zwarte scholen). Er kan echter ook alleen gekeken worden naar de samenstelling van de school, dus zonder deze met de buurt te vergelijken. Wanneer grenzen van 80% (zwarte school) en 20% (witte school) gehanteerd worden om een uitspraak te doen over de samenstelling van de scholen, zijn er in 2009 67 scholen zwart en 32 wit.

Net zoals reeds bij de segregatie op basis van achterstand naar voren is gekomen (zie hoofdstuk 1) blijkt het bij de segregatie op basis van herkomst soms het geval te zijn dat

scholen die wel te wit of te zwart zijn in vergelijking tot de buurt, qua samenstelling op zich wel statistisch gemengd (tussen de 40 en 60% allochtoon) zijn.

Van de 24 te zwarte scholen zijn er vier wel gemengd (40-60%) samengesteld. De Vlaamse Reus heeft bijvoorbeeld 50% allochtone leerlingen en is dus gemengd. De buurt rondom de school heeft echter 28% allochtone kinderen, waardoor de school wel te zwart is. Van de 12 te witte scholen hebben er vier een aandeel allochtone leerlingen dat tussen de 40 en 60% ligt, en zijn in principe dus wel gemengd.

3 Buurtscholen in schooljaar 2009/'10

De pilots om segregatie in het basisonderwijs tegen te gaan, zetten zich in de praktijk vooral in om van de school een buurtschool te maken. Zo krijgen kinderen uit de buurt (die op verschillende wijzen wordt vastgesteld) voorrang tot de school. Er wordt dus vanuit gegaan dat er op buurtscholen ook minder sprake is van segregatie.

Of een school een buurtschool is, kan op verschillende manieren worden vastgesteld. In de toekomst, wanneer ook het effect van de pilots in kaart zal worden gebracht, zal nader onderzocht worden wat de beste manier is om een buurtschool vast te stellen. Zo kan bijvoorbeeld gekeken worden naar het aandeel leerlingen uit een cirkel rondom een school (met verschillende mogelijke afstanden), maar ook naar het aandeel leerlingen uit bijvoorbeeld postcodegebied of een buurtcombinatie. Vervolgens kan een school een buurtschool worden genoemd wanneer bijvoorbeeld 70% uit de buurt komt, 80% of een heel ander aandeel.

Om vooruitlopend op deze keuzes al enig inzicht te krijgen in:

- het effect van het hanteren van verschillende maten
- de samenhang tussen buurtscholen, gesegregeerde en zwakke scholen,

wordt in dit hoofdstuk kort op beide ingegaan.

In bijlage 3 wordt (onder andere) getoond in hoeverre de scholen in de pilots hun leerlingen uit de buurt trekken (waarbij ook verschillende definities worden gehanteerd).

3.1 In de buurt naar school gaan, verschillende definities

Wanneer ervan uitgegaan wordt dat scholieren in de buurt naar school gaan wanneer ze in de eigen buurtcombinatie onderwijs volgen, dan gaat iets meer dan de helft van de Amsterdamse leerlingen in de buurt naar school (57%). Wanneer cirkels rondom de school worden getrokken, namelijk van 750 en 1000 meter, dan neemt het aandeel leerlingen dat in 'de buurt' naar school gaat toe tot 66% en 76%.

Tabel 3.1 Aandeel leerlingen dat binnen de buurt naar school gaat, wanneer deze bepaald wordt op basis van buurtcombinatie, een straal van 750 of een straal van 1000 meter

	%
binnen buurtcombinatie	57,0
binnen 750 meter	66,3
binnen 1000 meter	75,4

Hieruit kan geconcludeerd worden dat het definiëren van 'de buurt' van grote invloed is op het bepalen van het aandeel in de buurt naar schoolgaande kinderen. Relevant is ook, dat in de verschillende pilots verschillende voorrangregels gebruikt worden. Zo krijgt in West

de leerling uit de buurtcombinatie van de school voorrang en in Zuideramstel is er sprake van voorrang indien de leerling binnen 750 meter (Rivierenbuurt) of 1000 meter (Buitenveldert) van de school woont.

Het verschilt overigens per buurtcombinatie of het gebied groter of kleiner is dan 750 meter.

3.2 Buurtschool per stadsdeel (bepaald op buurtcombinatie)

Omdat tot dusverre buurtcombinatie wordt gebruikt om te bepalen of scholen wel of niet een concentratieschool zijn, wordt in deze paragraaf met 'buurtcombinatie' verder gewerkt om inzicht te krijgen in de mate waarin de stadsdelen buurtscholen hebben. Een school wordt een buurtschool genoemd, wanneer tenminste 70% van de leerlingen uit de buurtcombinatie komt.

Tabel 3.2 Aantal en aandeel buurtscholen per stadsdeel, schooljaar 2009/'10

	aantal scholen ¹	aantal buurtscholen (tenminste 70% uit buurt)	% buurtscholen (tenminste 70% uit buurt)
Centrum	13	2	15
West	32	6	19
Westerpark	7	1	14
Oud-West	6	0	0
Bos en Lommer	10	5	50
De Baarsjes	9	0	0
Nieuw-West	35	14	40
Geuzenveld-Slotermeer	10	6	60
Osdorp	13	4	31
Slotervaart	12	4	33
Zuid	34	1	3
Oud-Zuid	21	0	0
Zuideramstel	13	1	8
Oost	33	16	48
Oost-Watergraafsmeer	14	4	29
Zeeburg	19	12	63
Noord	28	18	64
Zuidoost	28	16	57
totaal	203	73	36

¹ Scholen met 100 of meer leerlingen

Bron: LAS, peildatum 01-10-09

Wanneer deze definitie wordt toegepast, dan zijn er 73 buurtscholen. Dit betreft iets meer dan één derde van alle scholen in Amsterdam (36%). Vooral in de stadsdelen Centrum en West is het aandeel buurtscholen klein (15 en 19%). Twee voormalige stadsdelen in West hebben zelfs geen enkele buurtschool: Oud-West en De Baarsjes. In Bos en Lommer is daarentegen wel de helft van de scholen een buurtschool. Het aandeel buurtscholen is

het hoogste in stadsdeel Noord. Van de 28 scholen hebben er 18 (64%) tenminste voor 70% leerlingen uit de buurt op school zitten.

3.3 Relatie samenstelling school en buurtschool (bepaald op buurtcombinatie)

Wanneer de relatie tussen de samenstelling van de school en het al dan niet een buurtschool zijn wordt bekeken (zie tabel 3.3), komt naar voren dat buurtscholen een wat groter aandeel achterstands- en allochtone leerlingen hebben.

Tabel 3.3 Relatie samenstelling school en buurtschool

	% achterstand	% niet-westerse allochtonen
geen buurtschool	26,3	50,6
buurtschool	38,8	68,5
totaal	30,8	57,0

De correlatie tussen het aandeel gewichtleerlingen en het aandeel leerlingen uit de eigen buurt betreft 0.31, de correlatie tussen het aandeel niet-westerse allochtone leerlingen en het aandeel leerlingen uit de eigen buurt 0.34.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat buurtscholen vaker een hoger aandeel gewichtleerlingen of niet-westerse allochtone leerlingen hebben.

3.4 Relatie concentratieschool en buurtschool (bepaald op buurtcombinatie)

Tabel 3.4 laat zien dat scholen die een buurtschool zijn minder vaak een concentratieschool zijn. Zo is bijvoorbeeld van de niet buurtscholen 9% te wit, tegen 0% van de buurtscholen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat buurtscholen vaker een afspiegeling van de buurt zijn.

Tabel 3.4 Relatie concentratieschool en buurtschool

	% teveel gewicht	% te weinig gewicht	% te zwart	% te wit
geen buurtschool	12	4	15	9
buurtschool	7	3	6	0
totaal	10	3	12	6

4 Toekomst segregatiemonitor

In de afgelopen jaren heeft O+S op verzoek van DMO de segregatie in het Amsterdamse basisonderwijs in kaart gebracht. Dit betrof een periode waarin verschillende segregatiepilots zich nog in de ontwikkelingsfase bevonden. Op dit moment is men al tot uitvoering overgegaan van het in Zuideramstel (Rivierenbuurt) ontwikkelde beleid. Het in de pilot in West ontwikkelde beleid staat op het punt van starten en de pilot in IJburg nadert het einde van de ontwikkelfase. Dit betreft dus een goed moment om stil te staan bij de wijze waarop de segregatie gemonitord wordt en de wijze waarop de segregatie in de toekomst gemonitord moet/kan gaan worden.

4.1 Monitoren 'algemene' stand van zaken

Het is van belang ook in de komende periode de segregatie in het gehele basisonderwijs in kaart te brengen: de stand van zaken en de ontwikkeling van segregatie in het onderwijs. Hierbij kan ook aandacht geschonken worden aan leerlingstromen (en mogelijke witte vlucht) en ontwikkelingen hierin.

4.2 Monitoren specifieke effecten pilots

Aangezien de verschillende pilots nu de uitvoeringsfase ingaan, kan gemonitord gaan worden welke ontwikkelingen plaatsvinden door het nieuwe beleid in de stadsdelen. De belangrijkste vragen zijn:

1. of meer leerlingen in de buurt naar school gaan en,
2. of dit, zoals in de pilots wordt aangenomen, tot minder segregatie leidt.

Het is echter ook belangrijk om neveneffecten in beschouwing te nemen, bijvoorbeeld:

- Wat is het effect van scholen (veelal éénpitters) die niet aan het beleid deelnemen?
- In hoeverre doen (hoog opgeleide) ouders een poging om aan het beleid te ontsnappen (door bijvoorbeeld te verhuizen of hun kind op de voorschool van een populaire school te plaatsen)?
- In hoeverre beïnvloeden de pilots de segregatie in andere stadsdelen?
- In hoeverre worden maximale schoolgrootteregels nagevolgd en in hoeverre beïnvloedt dit de effecten van het beleid¹⁵.

¹⁵ Deze vragen komen meer uitgebreid aan de orde in de rapportage die de ontwikkelingen in de pilots bespreekt: 'Eindrapport segregatiepilots in het basisonderwijs' (nog niet openbaar).

4.3 Monitoren waardering ouders

Tenslotte is het van belang de waardering van de ouders over het in de pilots ontwikkelde beleid te peilen. Vinden ze het nieuwe plaatsingsbeleid bijvoorbeeld transparant en hebben ze het idee een eerlijkere kans te maken op de door hen gewenste school? En hoeveel van de kinderen worden op de eerste school van keuze geplaatst?

4.4 Vaststellen segregatie

Segregatie in het basisonderwijs wordt in kaart gebracht door de samenstelling van de school met die van de buurt te vergelijken. Om de stand van zaken en de ontwikkelingen van de segregatie in het basisonderwijs goed te kunnen blijven duiden is het belangrijk verschillende nuancerings in beschouwing te nemen. Evenals in deze rapportage is gedaan, is het bijvoorbeeld van belang te kijken of concentratiescholen ook (statistisch) gemengd zijn en of veranderingen in de school of de buurt ertoe geleid hebben dat de school een afspiegeling van de buurt is geworden.

Om in de toekomst de eventuele effecten van de pilots te monitoren kunnen extra indicatoren in gebruik worden genomen. Aangezien deze pilots vooral inzetten op leerlingen in de buurt naar school laten gaan, kan een indicator voor 'buurtschool' aan de monitor worden toegevoegd.

Ten slotte kan het verstandig zijn voor de toekomstige monitoring na te gaan of leerlinggewicht de meest optimale operationalisatie van 'achterstand' blijft, nu de regeling voor het toekennen van deze gewichten is gewijzigd.

Bijlage 1 Concentratiescholen op basis herkomst en achterstand, schooljaar 2009/'10

Tabel 1 Te zwarte scholen en scholen met teveel achterstandsleerlingen, totaal en onderbouw deel 1

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
te veel achterstand								
De Elout	44,8	2,6	te veel	te veel	66,5	10,5	te zwart	te zwart
As-Soeffah	79,8	43,6	te veel	te veel	92,7	82,6	afspieg.	afspieg.
Sint Catharina	48,7	15,6	te veel	te veel	71,2	34,0	te zwart	te zwart
Huizinga	68,2	36,3	te veel	te veel	92,1	71,2	te zwart	te zwart
Com. Center Einstein	66,2	34,4	te veel	te veel	95,5	69,3	te zwart	te zwart
Olympus	42,7	11,5	te veel	te veel	85,8	36,7	te zwart	te zwart
De Avonturijn	47,3	17,3	te veel	te veel	71,9	39,8	te zwart	te zwart
De Kaap	74,0	44,4	te veel	te veel	93,7	71,8	te zwart	te zwart
Al Wafa	75,7	46,4	te veel	te veel	96,3	67,3	te zwart	te zwart
de Springplank	75,2	46,4	te veel	te veel	84,7	67,3	afspieg.	afspieg.
Parel ¹	43,6	17,1	te veel	te veel	84,5	40,6	te zwart	te zwart
Holendrechtschool	59,0	33,9	te veel	te veel	76,1	72,9	afspieg.	afspieg.
Sint Lukas	67,5	44,5	te veel	te veel	91,9	79,5	afspieg.	afspieg.
Dorus Rijkers	57,0	34,2	te veel	te veel	90,2	69,6	te zwart	te zwart
Ru Paré	82,5	60,4	te veel	te veel	93,2	87,2	afspieg.	afspieg.
Prof. Dr. H. Kraemer	66,4	44,5	te veel	afspieg.	94,5	79,5	afspieg.	afspieg.
Brede School De Zeeheld	55,6	34,1	te veel	te veel	60,2	52,3	afspieg.	afspieg.
De Roos	51,6	30,3	te veel	te veel	82,8	50,5	te zwart	te zwart
De Waaier	70,2	49,2	te veel	te veel	85,8	80,3	afspieg.	afspieg.
Louise de Coligny	55,7	35,0	te veel	te veel	83,4	60,2	te zwart	te zwart
De Kraal	63,6	38,6	te veel	te veel	81,9	65,2	afspieg.	afspieg.
alleen onderbouw te veel achterstand								
Sint Aloysiuschool	23,9	4,1	afspieg.	te veel	36,9	13,9	te zwart	te zwart

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

¹ Basisschool de Parel is na schooljaar 2009/'10 opgeheven

Tabel 2 Te zwarte scholen en scholen met teveel achterstandsleerlingen, totaal en onderbouw deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
alleen te zwart (niet teveel achterstand)								
Frankendael	23,8	5,0	afspiegel.	afspiegel.	56,5	15,6	te zwart	te zwart
De Rietlanden	26,6	8,7	afspiegel.	afspiegel.	77,8	29,5	te zwart	te zwart
Tijl Uilenspiegel	64,1	46,4	afspiegel.	afspiegel.	94,8	67,3	te zwart	te zwart
De Vlinderboom	37,5	20,6	afspiegel.	afspiegel.	66,4	40,9	te zwart	te zwart
De Rivieren	20,7	4,0	afspiegel.	afspiegel.	46,4	15,8	te zwart	te zwart
OBS Annie M.G. Schmidt	23,1	8,0	afspiegel.	afspiegel.	39,4	15,4	te zwart	afspiegel.
Instituut Schreuder	15,6	0,9	afspiegel.	afspiegel.	30,6	7,8	te zwart	afspiegel.
As-Siddieq West	43,9	30,3	afspiegel.	afspiegel.	94,0	50,5	te zwart	te zwart
Nellestein	31,1	20,6	afspiegel.	afspiegel.	68,4	46,3	te zwart	te zwart
De Vlaamse Reus	16,7	6,4	afspiegel.	afspiegel.	50,3	28,3	te zwart	te zwart
Corantijn	28,6	19,1	afspiegel.	afspiegel.	69,2	42,2	te zwart	te zwart
alleen onderbouw te zwart								
De Dapper	54,7	38,6	afspiegel.	afspiegel.	84,5	65,2	afspiegel.	te zwart
Joop Westerweel	54,8	41,9	afspiegel.	afspiegel.	88,4	68,8	afspiegel.	te zwart
Oscar Carré	20,4	11,0	afspiegel.	afspiegel.	47,7	28,9	afspiegel.	te zwart
De Kraanvogel	52,2	44,4	afspiegel.	afspiegel.	89,3	71,8	afspiegel.	te zwart
Linnaeus	29,7	35,0	afspiegel.	afspiegel.	73,9	60,2	afspiegel.	te zwart
As-Siddieq Noord	43,9	49,7	afspiegel.	afspiegel.	93,7	75,3	afspiegel.	te zwart
As-Siddieq Oost	43,9	49,9	afspiegel.	afspiegel.	97,2	77,6	afspiegel.	te zwart

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 2 Te witte scholen en scholen met te weinig achterstandsleerlingen, totaal en onderbouw

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
te weinig achterstand								
Pro Rege	15,3	36,3	te weinig	te weinig	49,0	71,2	te wit	te wit
Wereldwijs	20,0	43,6	te weinig	te weinig	66,1	82,6	afspiegel.	afspiegel.
Veerkracht	24,0	51,8	te weinig	te weinig	52,0	80,6	te wit	te wit
Ichthus	16,3	44,5	te weinig	te weinig	48,1	79,5	te wit	te wit
Het Wespennest	1,3	31,3	te weinig	te weinig	11,5	68,4	te wit	te wit
De Driemaster	4,0	34,2	te weinig	te weinig	51,6	69,6	afspiegel.	afspiegel.
7e Montessorischool	13,6	60,4	te weinig	te weinig	30,4	87,2	te wit	te wit
alleen te wit (niet te weinig achterstand)								
C.F. Capelleschool	26,1	31,3	afspiegel.	afspiegel.	37,4	68,4	te wit	te wit
Sint Jozefschool	,5	7,0	afspiegel.	afspiegel.	10,3	30,3	te wit	te wit
Laterna Magica	12,9	22,5	afspiegel.	afspiegel.	19,5	58,0	te wit	te wit
Brede School De Kinkerbuurt	18,7	29,2	afspiegel.	afspiegel.	33,4	60,6	te wit	te wit
Geert Groote School I	,0	13,2	afspiegel.	afspiegel.	11,7	35,5	te wit	afspiegel.
De Biënkorf	15,2	31,3	afspiegel.	afspiegel.	30,1	68,4	te wit	te wit
Montessorischool Boven 't IJ	14,7	31,3	afspiegel.	afspiegel.	37,3	68,4	te wit	te wit
alleen onderbouw te wit								
Catamaran dislocatie Tweede	35,1	27,6	afspiegel.	afspiegel.	30,4	43,8	afspiegel.	te wit
Openluchtschool voor het Gezonde Kind	4,8	,7	afspiegel.	afspiegel.	10,4	24,4	afspiegel.	te wit
Geert Groote School II	,0	,7	afspiegel.	afspiegel.	11,4	24,4	afspiegel.	te wit
10e Montessorischool De Meidoorn	10,6	30,3	afspiegel.	afspiegel.	31,5	50,5	afspiegel.	te wit

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Bijlage 2 Kwaliteit en leerlingaantal concentratiescholen

Scholen met te veel achterstandsleerlingen of niet-westerse allochtone leerlingen in verhouding tot de buurt zijn relatief vaker een zwakke school (toegekend door onderwijsinspectie) en zitten relatief vaker in de kwaliteitsaanpak (van de gemeente). Deze scholen hebben ook een gemiddeld lager leerlingaantal dan totaal het geval is, maar ook dan het geval is bij scholen te weinig achterstandsleerlingen of te weinig niet-westerse allochtone leerlingen (zie tabel 1).

Tabel 1 Relatie kwaliteit, leerlingaantal en concentratiescholen

	% zwakke school ¹	% kwaliteitsaanpak ²	gemiddeld aantal leerlingen ³
te weinig achterstandsleerling	0,0	0,0	318
te veel achterstandsleerling	15,0	45,0	212
te witte school	0,0	0,0	294
te zwarte school	25,0	33,3	216
totaal	11,8	23,2	279

¹ Gebaseerd op gegevens van de onderwijsinspectie (september 2010)

² Gebaseerd op de gemeentelijke kwaliteitsaanpak (september 2010)

³ Gebaseerd op het LAS 01-10-09, waar nevenvestigingen en dislocaties afzonderlijk mee tellen

Bijlage 3 Achtergrondcijfers scholen in de pilots, schooljaar 2009/'10

In deze bijlage wordt per pilot per school de stand van zaken in schooljaar 2009/'10 getoond. Er wordt ingegaan op de volgende kenmerken:

Tabel deel 1

- denominatie
- leerlingaantal
- kwaliteit (bepaald door onderwijsinspectie en gemeente)
- mate waarin de school een buurtschool is (verschillende definities)

Tabel deel 2

- aandeel gewichtleerlingen op school, in de buurt en in vergelijking
- aandeel niet-westerse allochtone leerlingen op school, in de buurt en in vergelijking

De verschillende pilots hanteren andere definities of voorrangregels betreffende de woonlocatie van de jongere:

Tabel 1 Voorrangregels per pilot

Pilot	voorrang
IJburg	IJburg
West	buurtcombinatie
Zuideramstel, Rivierenbuurt	750 meter
Zuideramstel, Buitenveldert	1000 meter

De voor de desbetreffende pilot relevante 'buurt-maat' staat in de tabel dikgedrukt. Voor de volledigheid worden de andere maten wel vernoemd.

IJburg

Tabel 2 Achtergrondkenmerken scholen in IJburg, deel 1

	denominatie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteit aanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt-combin.	% IJburg
Olympus	OPB	376	0	1	73,1	78,5	67,8	80,6
Daltonschool Neptunus	PC	358	0	0	73,2	93,6	94,1	96,9
Willibrordschool	RK	452	1	1	82,7	86,9	87,8	93,8
De Zuiderzee	ABZ	215	0	0	52,6	70,2	89,3	93,0
Montes. Steigereiland	OPB	431	0	0	70,8	78,4	91,0	95,1
Het Podium	ABZ	278	0	0	73,7	92,4	48,9	97,1
Laterna Magica	OPB	160	0	0	50,6	76,3	25,6	91,9
De Archipel	RK	139	0	0	70,5	84,2	60,4	94,2

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 3 Achtergrondkenmerken scholen in IJburg, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
Olympus	42,7	11,5	te veel	te veel	85,8	36,7	te zwart	te zwart
Daltonschool Neptunus	4,4	11,5	afspiegel.	afspiegel.	33,3	36,7	afspiegel.	afspiegel.
Willibrordschool	6,5	11,5	afspiegel.	afspiegel.	22,6	36,7	afspiegel.	afspiegel.
De Zuiderzee	13,7	11,5	afspiegel.	afspiegel.	41,2	36,7	afspiegel.	afspiegel.
Montes. Steigereiland	3,6	11,5	afspiegel.	afspiegel.	21,9	36,7	afspiegel.	afspiegel.
Het Podium	13,3	22,5	afspiegel.	afspiegel.	39,9	58,0	afspiegel.	afspiegel.
Laterna Magica	12,9	22,5	afspiegel.	afspiegel.	19,5	58,0	te wit	te wit
De Archipel	20,1	22,5	afspiegel.	afspiegel.	63,0	58,0	afspiegel.	afspiegel.

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

West

Tabel 4 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel De Baarsjes, deel 1

	denominatie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteitsaanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt-combin.
Admiraal De Ruyter	PC	167	0	0	63,5	74,9	27,5
Sint Janschool	RK	299	0	0	72,2	80,6	61,5
10e Montes. Meidoorn	OPB	349	0	0	67,3	75,6	41,8
De Roos	OPB	188	0	0	77,7	83,0	27,1
As-Siddieq West	ISL	371	1	1	32,9	39,9	9,4
Rosa Boekdrukker	OPB	222	0	0	84,2	85,6	49,1
Dr. J. Th. de Vissersch.	PC	175	0	0	85,7	89,7	66,3
Joop Westerweel	OPB	356	0	0	87,6	90,4	54,8
Corantijn	OPB	108	0	0	87,0	87,0	65,7

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 5 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel De Baarsjes, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
Admiraal De Ruyter	32,0	30,3	afspiegel.	afspiegel.	50,3	50,5	afspiegel.	afspiegel.
Sint Janschool	28,4	30,3	afspiegel.	afspiegel.	45,0	50,5	afspiegel.	afspiegel.
10e Montes. Meidoorn	10,6	30,3	afspiegel.	afspiegel.	31,5	50,5	afspiegel.	te wit
De Roos	51,6	30,3	te veel	te veel	82,8	50,5	te zwart	te zwart
As-Siddieq West	43,9	30,3	afspiegel.	afspiegel.	94,0	50,5	te zwart	te zwart
Rosa Boekdrukker	48,4	44,5	afspiegel.	afspiegel.	85,4	74,6	afspiegel.	afspiegel.
Dr. J. Th. de Vissersch.	56,7	41,9	afspiegel.	afspiegel.	85,5	68,8	afspiegel.	afspiegel.
Joop Westerweel	54,8	41,9	afspiegel.	afspiegel.	88,4	68,8	afspiegel.	te zwart
Corantijn	28,6	19,1	afspiegel.	afspiegel.	69,2	42,2	te zwart	te zwart

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 6 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Oud-West, deel 1

	denominatie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteitsaanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt-combin.
Leonardo da Vinci	OPB	188	0	0	55,3	61,2	17,0
De Waterkant	OPB	315	0	0	67,9	79,7	21,0
De Vlinderboom	PC	119	1	0	66,4	73,1	15,1
2e Montessorischool							
Het Winterkoninkje	OPB	395	0	0	64,1	83,5	18,2
Brede School De Kinkerbuurt	OPB	301	0	0	84,7	93,4	29,2
OBS Annie M.G. Schmidt	OPB	260	0	0	65,8	75,0	35,8

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 7 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Oud-West, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
Leonardo da Vinci	31,2	29,2	afspiegel.	afspiegel.	46,8	60,6	afspiegel.	afspiegel.
De Waterkant	9,7	13,7	afspiegel.	afspiegel.	34,7	19,9	afspiegel.	afspiegel.
De Vlinderboom	37,5	20,6	afspiegel.	afspiegel.	66,4	40,9	te zwart	te zwart
2e Montessorischool								
Het Winterkoninkje	5,1	20,6	afspiegel.	afspiegel.	21,0	40,9	afspiegel.	afspiegel.
Brede School De Kinkerbuurt	18,7	29,2	afspiegel.	afspiegel.	33,4	60,6	te wit	te wit
OBS Annie M.G. Schmidt	23,1	8,0	afspiegel.	afspiegel.	39,4	15,4	te zwart	afspiegel.

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 8 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Bos en Lommer, deel 1

	denominatie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteitsaanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt-combin.
De Boomgaard	RK	177	0	1	87,6	93,2	84,7
de Wiltzangh	PC	203	0	0	73,9	83,3	56,2
Multatuli	OPB	237	0	0	87,3	91,1	70,0
Narcis-Querido	OPB	310	0	1	91,0	92,6	87,7
Al Wafa	ISL	190	0	1	39,5	50,0	7,9
Tijl Uilenspiegel	OPB	411	0	0	87,8	94,2	28,0
de Springplank	RK	196	0	0	77,6	87,2	18,4
El Amien II	ISL	283	0	0	20,5	38,5	23,3
Bos en Lommer	OPB	171	0	1	94,7	95,9	87,1
Paulusschool	PC	201	0	1	95,0	95,5	92,0

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 9 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Bos en Lommer, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
De Boomgaard	56,4	49,0	afspiegel.	afspiegel.	79,3	76,8	afspiegel.	afspiegel.
de Wiltzangh	42,4	49,0	afspiegel.	afspiegel.	65,5	76,8	afspiegel.	afspiegel.
Multatuli	59,4	49,0	afspiegel.	afspiegel.	81,3	76,8	afspiegel.	afspiegel.
Narcis-Querido	55,6	49,0	afspiegel.	afspiegel.	93,8	76,8	afspiegel.	afspiegel.
Al Wafa	75,7	46,4	te veel	te veel	96,3	67,3	te zwart	te zwart
Tijl Uilenspiegel	64,1	46,4	afspiegel.	afspiegel.	94,8	67,3	te zwart	te zwart
de Springplank	75,2	46,4	te veel	te veel	84,7	67,3	afspiegel.	afspiegel.
El Amien II	62,7	63,2	afspiegel.	afspiegel.	94,3	91,0	afspiegel.	afspiegel.
Bos en Lommer	74,7	63,2	afspiegel.	afspiegel.	96,5	91,0	afspiegel.	afspiegel.
Paulusschool	54,1	63,2	afspiegel.	afspiegel.	92,5	91,0	afspiegel.	afspiegel.

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 10 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Westerpark, deel 1

	denominatie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteitsaanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt-combin.
Brede School De Zeeheld	OPB	110	0	0	89,1	90,9	66,4
Elisabeth Paulus	RK	199	0	0	88,9	91,5	82,9
Catamaran	PC	141	0	0	43,3	60,3	42,6
Westerparkschool	OPB	445	0	0	73,9	85,8	57,3
De Bron	RK	197	0	0	85,8	90,9	62,9
Catamaran dislocatie	PC	171	0	0	90,1	94,2	52,6
Dr. Rijk Kramer	PC	358	0	0	62,6	73,7	32,1

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 11 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Westerpark, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
Brede School De Zeeheld	55,6	34,1	te veel	te veel	60,2	52,3	afspiegel.	afspiegel.
Elisabeth Paulus	41,8	34,1	afspiegel.	afspiegel.	59,5	52,3	afspiegel.	afspiegel.
Catamaran	35,1	34,1	afspiegel.	afspiegel.	62,1	52,3	afspiegel.	afspiegel.
Westerparkschool	29,2	27,6	afspiegel.	afspiegel.	48,2	43,8	afspiegel.	afspiegel.
De Bron	42,1	27,6	afspiegel.	afspiegel.	56,6	43,8	afspiegel.	afspiegel.
Catamaran dislocatie	35,1	27,6	afspiegel.	afspiegel.	30,4	43,8	afspiegel.	te wit
Dr. Rijk Kramer	2,5	16,4	afspiegel.	afspiegel.	17,6	35,9	afspiegel.	afspiegel.

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Zuideramstel

Tabel 12 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Zuideramstel, deel 1

	denomi natie	leerling aantal	zwakke school	kwaliteit- aanpak	% 750 meter	% 1000 meter	% buurt- combin.
De Rivieren	PC	208	0	0	79,3	83,2	15,9
Donge	OPB	313	0	0	61,7	74,4	46,0
6e Montes. Anne Frank	OPB	316	0	0	79,4	82,9	77,8
15e Montes. School van Maas en Waal	OPB	292	0	0	83,6	93,2	29,8
Sint Catharina	RK	176	0	1	72,7	80,7	28,4
2 ^e Openluchtschool Gezonde Kind	ABZ	197	0	0	30,5	46,7	4,6
Geert Groote School II	ASF	217	1	0	10,1	16,1	0,0
De Ark	ABZ	200	0	0	65,0	77,5	65,0
Buitenveldertse Montessorischool	ABZ	184	0	0	35,3	42,4	33,2
Sint Jozefschool	RK	422	0	0	14,7	17,3	22,7
Merkelbach	OPB	176	0	0	58,5	64,8	46,0
12e Montessorischool De Stern	OPB	145	0	0	47,6	55,2	42,1
Rosj Pina	JOO	243	0	1	7,8	10,7	7,8

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Tabel 13 Achtergrondkenmerken scholen in voormalig stadsdeel Zuideramstel, deel 2

	vergelijking op basis achterstand				vergelijking op basis herkomst			
	% school	% buurt	conclusie	onderbouw	% school	% buurt	conclusie	onderbouw
De Rivieren	20,7	4,0	afspieg.	afspieg.	46,4	15,8	te zwart	te zwart
Donge	8,2	4,0	afspieg.	afspieg.	27,6	15,8	afspieg.	afspieg.
6e Montes. Anne Frank	0,0	4,0	afspieg.	afspieg.	7,6	15,8	afspieg.	afspieg.
15e Montes. School van Maas en Waal	4,5	4,0	afspieg.	afspieg.	20,0	15,8	afspieg.	afspieg.
Sint Catharina	48,7	15,6	te veel	te veel	71,2	34,0	te zwart	te zwart
2 ^e Openluchtschool								
Gezonde Kind	4,8	0,7	afspieg.	afspieg.	10,4	24,4	afspieg.	te wit
Geert Groote School II	0,0	0,7	afspieg.	afspieg.	11,4	24,4	afspieg.	te wit
De Ark	11,0	7,0	afspieg.	afspieg.	40,3	30,3	afspieg.	afspieg.
Buitenveldertse								
Montessorischool	0,0	7,0	afspieg.	afspieg.	15,2	30,3	afspieg.	afspieg.
Sint Jozefschool	0,5	7,0	afspieg.	afspieg.	10,3	30,3	afspieg.	afspieg.
Merkelbach	8,2	7,0	afspieg.	afspieg.	48,3	30,3	afspieg.	afspieg.
12e Montessorischool								
De Stern	11,0	7,0	afspieg.	afspieg.	38,0	30,3	afspieg.	afspieg.
Rosj Pina	2,4	8,9	afspieg.	afspieg.	43,9	33,7	afspieg.	afspieg.

Scholen met 100 of meer leerlingen op 01-10-09

Bron: LAS en AMPO (01-10-09)

Bijlage 4 Ontwikkeling scholen met gesegregeerde onderbouw

In deze en eerdere rapportages wordt/werd de onderbouw en bovenbouw van basisscholen vergeleken om mogelijke toekomstige ontwikkelingen in kaart te brengen. Als de onderbouw van een school geen afspiegeling van de buurt is, terwijl dat bij de bovenbouw (en totaal) wel het geval is, dan loopt deze school mogelijk een risico op den duur in totaal een concentratieschool te worden.

Om na te gaan in hoeverre dit in de afgelopen periode gebeurt is, wordt in deze bijlage gekeken naar de ontwikkeling van de negen scholen die in eerdere schooljaren een gesegregeerde onderbouw hadden. In tabel 1 wordt de ontwikkeling van deze scholen getoond.

Tabel 1 Ontwikkeling scholen met een gesegregeerde onderbouw

	2005/'06 of 2006/'07 ¹	2008/'09	2009/'10
6 ^e Montessori Meidoorn	onderbouw te wit	onderbouw te wit	onderbouw te wit
De Vlaamse Reus	onderbouw te zwart	totaal te zwart	totaal te zwart
Louise de Coligny	onderbouw te zwart	totaal te zwart	totaal te zwart
De Springplank	onderbouw te zwart	afspiegeling	afspiegeling
Zuiderzee	onderbouw te weinig	totaal afspiegeling	afspiegeling
De Kraanvogel	afspiegeling	onderbouw te zwart	onderbouw te zwart
De Dapper	afspiegeling	onderbouw te zwart	onderbouw te zwart
Narcis-Querido	afspiegeling	onderbouw te zwart	afspiegeling
Dorus Rijkers	afspiegeling	onderbouw te zwart	totaal te zwart

¹Segregatie op basis van achterstand= 2005/'06, segregatie op basis van herkomst = 2006/'07

Er kunnen drie soorten scholen onderscheiden worden:

1. scholen waar de gesegregeerde onderbouw inderdaad tot een gesegregeerde totale school heeft geleid (drie scholen),
2. scholen die in totaal niet gesegregeerd zijn geworden, maar waar de onderbouw wel gesegregeerd blijft (drie scholen),
3. scholen die eenmalig een gesegregeerde onderbouw hadden, maar nu weer compleet een afspiegeling van de buurt zijn (3 scholen).

Bij drie scholen was de gesegregeerde onderbouw inderdaad een voorbode van een totaal gesegregeerde school, bij drie scholen is dit nog niet zeker en bij drie scholen lijkt er (voorlopig) niets aan de hand.

Uit de analyse kan geconcludeerd worden dat een deel van de scholen die een onderbouw hebben die geen afspiegeling van de buurt is een reëel risico lopen op een later moment 'totaal' ook een concentratieschool te worden. De relatie is niet 1 op 1. Met andere woorden: niet alle scholen met een gesegregeerde onderbouw worden op den duur een 'totaal' gesegregeerde school.